

Opinnäytetyö (AMK)

Musiikin koulutusohjelma

Musiikkipedagogi

2014

Henri Sarametsä

URKUJENSOITON OPETUS MUSIIKKIOPPILAITOKSISSA

– nykytila ja tulevaisuuden haasteet

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Musiikki | Musiikkipedagogi

2014 | 48 + 16

Ohjaajat: Soili Lehtinen ja Vesa Kankaanpää

Henri Sarametsä

URKUJENSOITON OPETUS MUSIIKKIOPPILAITOKSISSA – NYKYTILA JA TULEVAISUUDEN HAASTEET

Pitkään oli vallalla käsitys, että urkujensoitto on järkevää aloittaa vasta usean vuoden piano-opintojen jälkeen. Nuoremman urkopedagogipolven piirissä on kuitenkin yleistynyt näkemys siitä, että urut voi olla myös aloitussoitin. Suurimmat kehittämishaasteet liittyvät oppimateriaaleihin, seurakuntien ja musiikkioppilaitosten väliseen yhteistyöhön sekä koulutukseen.

Suomen musiikkioppilaitosten liiton (SML) jäsenoppilaitosten urkopedagogeille suunnatun survey-tutkimuksen avulla on kartoitettu urkujensoiton opetusta eri perustasoilla, urkujen asemaa aloitussoittimena sekä oppimateriaalien ja tasosuoritusmallien käyttöä. Lisäksi kartoitettiin opettajien koulutustaustoja ja kokemuksia niiden antamista valmiuksista urkujensoiton opetukseen eri suoritustasoilla sekä täydennyskoulutustarpeita. Tutkimusjoukon määrittämiseksi tehtiin opetustarjonnan tilanteen kartoitus koskien lukuvuotta 2013-2014.

Ilmeinen ongelma on urkujensoiton alkeisopetusmateriaalin vähäisyys. Oppimateriaalia kyllä löytyy, mutta sitä pitää osata etsiä ja koota useista eri lähteistä. Usein materiaalin mielekäs käyttö edellyttää opettajalta soveltamista tai sovittamista. Esimerkiksi klaveeriohjelmistoa voidaan monesti käyttää instrumenttirajoista riippumatta.

SML:n urkujensoiton tasosuoritusmallin tunnettavuus oli 63 %, mutta vain 19 % urkopedagogeista käytti sitä sellaisenaan ja kaikkiaan puolet oli sitä ainakin jossakin määrin soveltanut. Sibelius-Akatemian eri vuosilta peräisin olevia tutkintovaatimuksia ja ohjelmistoliitteitä käytti 38 % tutkimusjoukosta. Lisäksi on laadittu oppilaitoskohtaisia malleja, joista tässä tutkielmassa esitellään Jokilaaksojen malli. Tasosuoritusmallin ankkuroitumista ohjelmistoliitteeseen piti tarpeellisena 63 % urkujensoiton opettajista.

Musiikkioppilaitoksissa urkujensoiton opettajina toimivat ovat korkeasti ja monipuolisesti koulutettuja. Parhaiten koulutustaustan antamista valmiuksista koettiin olevan hyötyä perus- ja opistotasolla olevien opettamisessa. 44 % koki, ettei heidän koulutustaustansa anna valmiuksia urkujensoiton alkeisopetukseen ja 12 % koki siitä olevan hyötyä vain hieman. Alkeisopetuksen koulutuksen kehittäminen on siten keskeinen urkopedagogiikan koulutuksen kehittämishaaste.

Täydennyskoulutusta piti tarpeellisena kaksi kolmasosaa urkopedagogeista. Koulutustoiiveissa nousevat esille erityisesti alkeistason ohjelmistoon ja oppimateriaaleihin sekä alkeispedagogiikkaan liittyvä koulutus. Lisäksi kaivattiin urkopedagogien yhteisiä kokoontumisia, jotka voisivat toimia hyvien käytänteiden ja oppimateriaalien jakamisen sekä yhteisen ideoinnin foorumeina.

ASIASANAT:

urkopedagogiikka, urkopedagogit, musiikkioppilaitokset, alkeistaso, ohjelmistot, urut

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Music | Musicpedagogue

2014 | 48 + 16

Instructors: Soili Lehtinen and Vesa Kankaanpää

Henri Sarametsä

ORGAN MUSIC TEACHING IN MUSIC SCHOOLS: CURRENT STATUS AND FUTURE CHALLENGES

For a long time it was considered best to begin organ playing only after several years of piano studies. However, among the younger generation of organ pedagogues it is increasingly accepted that the organ can be a first instrument. The biggest development challenges are associated with learning materials, co-operation between churches and music schools, and education.

A survey aimed at organ pedagogues in member schools of the Association of Finnish Music Schools (SML) looked at organ teaching at various foundation levels, the position of the organ as a first instrument, and the use of educational materials and grades models. Also studied were the educational backgrounds of teachers and experiences of the preparation they provided for organ teaching at different levels of performance, as well as continuing education needs. The sample was determined by conducting a survey of educational provision for the academic year 2013-2014.

One obvious problem is the lack of material for basic organ instruction. Study materials exist, but they have to be located and put together from a variety of sources. Often the meaningful use of the material requires adaptation or transcription by the teacher. For example, the clavier repertoire can often be used regardless of instrumental boundaries.

The SML organ grades model was familiar to 63% of respondents, but only 19% of organ pedagogues used it as such, and fully half had adapted it, at least to some extent. Of the studied population, 38% were using degree requirements and repertoire annexes produced in various years by the Sibelius Academy. Models for individual schools were also prepared and this thesis presents the Jokilaaksot model. Anchoring the grades model in the repertoire annex was considered necessary by 63% of the organ teachers.

Organ teachers in music schools are highly and diversely educated. Their educational background was felt to be most useful in teaching basic and college grades. However, 44% felt that their educational background did not prepare them for elementary teaching and 12% felt that it was only slightly useful. The development of education in elementary teaching is therefore a key challenge in developing the teaching of organ pedagogy. Two thirds of organ pedagogues considered continuing education necessary. In terms of education, what became evident was a particular need for training in the elementary repertoire and educational materials, and elementary level pedagogy. A need was also seen for common gatherings of organ pedagogues, which would help to share good practices and educational materials, and provide a forum for the joint development of ideas.

KEYWORDS:

organ pedagogy, organ pedagogues, music schools, elementary level, repertoire, organ

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 TAUSTAA	8
2.1 Urut soittimena	8
2.2 Aikaisempia tutkimuksia	11
2.3 Urku auki! -hanke	12
3 OPETUSTARJONNAN TILANNE	14
3.1 Rajoittavia tai estäviä tekijöitä	14
3.2 Voiko urut olla ensisoitin?	15
3.3 Kehittämishaasteita	17
3.4 Opetustarjonnan nykytila	19
4 TUTKIMUSKYSELY	22
5 OPPIMATERIAALIT	24
5.1 Urkujensoiton alkeis- perustason oppimateriaaleja Suomessa ja ulkomailla	24
5.2 Oppimateriaalien käyttö kyselytutkimuksen valossa	25
6 TASOSUORITUKSET JA OHJELMISTOT	29
6.1 SML:n tasosuoritusmalli	29
6.2 Sibelius-Akatemian malli	33
6.3 Jokilaaksojen malli	35
6.4 Tasosuoritusmallien soveltaminen kyselytutkimuksen valossa	37
7 OPETTAJIEN KOMPETENSSIT JA TÄYDENNYSKOULUTUSTARPEET	38
7.1 Kompetenssit	38
7.2 Täydennyskoulutus	41
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	42
LÄHTEET	47

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake

Liite 2. Saatekirje 9.2.2014

Liite 3. Saatekirje 1.3.2014

Liite 4. Saatekirje 10.3.2014

Liite 5. Jokilaaksojen musiikkiopiston urkujensoiton tasosuoritusmalli

1 JOHDANTO

Tutkielmani aihepiiri liittyy urkujensoiton alkeis- ja perusopetuksen pedagogisiin kysymyksiin kehittämisenäkökulmasta. Suomen musiikkioppilaitosten liiton (SML ry) ja Suomen evankelisluterilaisen kirkon Kirkkohallituksen yhteisen Urku auki! -hankkeen puitteissa on kartoitettu urkujensoitonopetuksen tilannetta maamme musiikkioppilaitoksissa ja seurakunnissa vuonna 2011. Vuosille 2011–2014 ajoittuvan hankkeen tavoitteina on ollut lisätä urkujensoitonopetusta, kouluttaa urkopedagogeja, tuottaa pedagogista materiaalia sekä edistää seurakuntien ja musiikkioppilaitosten välistä yhteistyötä ja opiskelijarekrytointia. Tutkielmassani keskityn erityisesti niihin kysymyksiin, jotka Urku auki! -hankkeessa ovat jääneet vähemmälle huomiolle.

Aiheeseen liittyviä opinnäytetöitä ovat maassamme tehneet ainakin Liisa Ahlberg, Tuija Peltokoski ja Tomi Satomaa. Kaikissa näissä tutkielmissa yhteiseksi kysymykseksi nousee se, miksi urkujensoitonopiskelu aloitetaan niin myöhäisessä vaiheessa. Tilastot kertovat, että Sibeliuksen Akatemiassa vuosina 1988–1994 kirkkomusiikkiopinnot aloittaneista 34 %:lla ei ollut lainkaan aiempaa urkujensoiton kokemusta.

Olen tutustunut siihen, lukumäärältään vähäiseen kotimaiseen tutkimusaineistoon, joka käsittelee lasten- ja nuorten urkopedagogiikkaa. Lisäksi olen käynyt diskurssia aihealueen edistämiseen ja tutkimiseen omistautuneiden asiantuntijoiden kanssa. Kirkkomuusikon työhöni ja yhteistyöverkostoihini liittyen toimin myös itse paikallisella tasolla aktiivisesti asian edistämässä ja yhtenä missionani on ollut pyrkimys saada urut tasavertaisena muiden instrumenttien rinnalle Vakka-Suomen musiikkiopistossa opiskeltavien soitinten valikoimaan. Tähän liittyen olen mm. pitänyt opiston opettajille urkuihin liittyvän koulutuspäivän vuonna 2013. Opiston kevään 2014 valintakokeissa kirkkourut ovat mukana muiden soitinten rinnalla.

Taustaksi esittelen aluksi urkuja soittimena keskittyen siihen, miten ne poikkeavat muista akustisista instrumenteista. Lyhyen Urku auki! -hankkeen esittelyn

jälkeen erittelen tutkimusten valossa tekijöitä, jotka rajoittavat tai estävät urkujensoiton opetustarjonnan toteutumista maamme musiikkioppilaitoksissa sekä esitän ratkaisumalleja ilmenneisiin ongelmakohtiin. Erittelen myös erilaisia näkemyksiä ja argumentointia siitä missä vaiheessa urkujensoitto olisi hyvä aloittaa, soveltuuko urut ensisoittimeksi vai edellytetäänkö lähtökohtaisesti jonkin tasoista pianonsoittotaitoa. Tutkielmani tarjoaa myös ajantasaisen katsauksen urkujensoiton opetuksen toteutumisesta SML:n jäsenoppilaitoksissa.

Urkupedagogeille suunnatun kyselyn avulla kartoitan mitä oppimateriaaleja urkujensoiton alkeis- ja perusopetuksessa toimivat käyttävät ja mitä kokemuksia heillä asiaan liittyy. Ilmeinen ongelma on oppimateriaalin vähäisyys ja suomenkielisen materiaalin lähes olemattomuus. Kyselyn avulla selvitan myös sitä kuinka yleisesti SML:n tasosuoritusmallia sovelletaan urkujensoitonopetuksessa, mitä muita malleja on käytössä ja minkälaisia kokemuksia niiden käyttöön liittyy. Tasosuoritusmalleihin liittyvissä kysymyksissä olen konsultoinut Jokilaaksojen musiikkiopiston rehtoria Heidi Veikkolaa, Sibeliuksen Akatemian aineryhmän johtaja Jorma Hannikaista sekä SML:n mallin laatineeseen työryhmään kuuluneita Anne Nietosvaaraa ja Markus Malmgrenia. Kyselytutkimuksen kolmantena tavoitteena on opettajien pedagogisten kompetenssien ja täydennyskoulutustarpeiden kartoittaminen.

Esitän lämpimät kiitokset Suomen musiikkioppilaitosten liitolle ja Suomen evankelisluterilaisen kirkon Kirkkohallitukselle siitä, että ne ovat antaneet Urku auki! -hankkeen kyselytutkimusaineiston käyttöni. Urku auki! -hanketyöryhmän jäseniä kiitän myötämielisestä suhtautumisesta ja avusta monien kysymysten ratkaisemisessa. Samoin kaikkia kyselytutkimukseen osallistuneita ja haastatteiluissa mukana olleita kiitän yhteisesti myötävaikuttamisesta tutkielman kysymysten kartoittamisessa.

2 TAUSTAA

2.1 Urut soittimena

Urut, soitinten kuningatar, on reilun kahden vuosituhannen mittaisen historiansa aikana kokenut muutoksen maallisen turmeluksen soittimesta lännen kirkon soittimeksi. Urut poikkeavat kaikista muista soittimista fyysisen kokonsa, ääriään välisen laajan ambituksen sekä äänenmuodostustavan suhteen. Kirkkohallituksen vs. musiikkisihteerin Kaisa-Leena Harjunmaa-Hannikainen toteaa Kirkkomusiikkilehden pääkirjoituksessa 2/2012: ”Jos kadulla kysytään ihmisiltä, mikä on luterilaisen kirkon ääni, on todennäköinen vastaus: urut. Kun ihminen kuulee urkujen äänen radiossa, assosioi hän sen kirkkotilaan, pyhyteen.”

Historiaa

Ensimmäiset urut on tiettävästi rakennettu antiikin Aleksandriassa vuonna 246 eKr, kun parturin poika, keksijä Ktesibos rakensi vesiurut, joissa tarvittava ilmanpaine saatiin aikaan virtaavan veden avulla. Urkuja käytettiin sekulaareissa kulkueissa, areenoilla ja hoveissa. Kirkon johtajat tuomitsivat jyrkästi urut maallisen turmeluksen soittimena ja suorastaan pakanallisen elämänmenon vertauskuvana. (Suikkanen 2004, 96.) Aluksi urkuja käytettiin merkinantoinstrumenttina, mutta pian ne saivat myös äänenanto- ja säestystehtäviä. Urkujen vakiintuminen lännen kirkon soittimeksi tapahtui vähitellen toisella vuosituhanella. Urut levisivät nopeasti yli Euroopan ja niitä pystytettiin Gotlantiin ja Viroon jo 1300-luvulla. Seuraavalla vuosisadalla manner-Ruotsin muutamissa tuomiokirkkoissa oli urut tai kahdetkin. Sodan ja tulipalot ovat aikojen saatossa hävittäneet lukuisia soittimia ja urkuja koskevia asiakirjoja. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 109; Pelto 2004, 106.)

Urut Suomessa

Turku oli vuosisatoja maamme taloudellisen ja kulttuurisen elämän keskus. Tuomiokirkkoa laajennettiin 1400-luvulla ja piispat Maunu Tavast ja Konrad Bitz

kehittivät voimallisesti kaupungin jumalanpalveluselämää. Siten myös urkujen hankinta Tuomiokirkkoon olisi ollut luonnollista. Asiakirjojen perusteella vuonna 1469 Turun tuomiokapituli pyysi juuri Tukholmaan valmistuneen soittimen rakentajaa, ”mestari Cordia” rakentamaan urut Turkuun. Rakennushankkeen toteutumisesta sen sijaan ei ole olemassa tietoa. Varmuudella tiedetään, että Turussa on vuonna 1576 maksettu Eskil -nimiselle urkumestarille palkkio ja tämä antaa perustellun syyn olettaa, että Turun tuomiokirkossa olisi tuolloin ollut urut. Turun linnassa vietettiin hovielämää 1500-luvun puolivälissä, kun kuningas Juhana III oleskeli jonkin aikaa kaupungissa ja tuolta ajalta löytyy linnan kirkon kalusteluettelosta urkuihin liittyvä maininta vuodelta 1549. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 109; Urponen 2010, 15.)

Maamme ensimmäiset urut ovat todennäköisesti olleet pieniä positiiveja. Turun tuomiokirkon urut tuhoutuivat toistuvasti riehuneissa tulipaloissa, mutta tilalle rakennettiin nopeasti uudet. Jos instrumentit olisivat olleet suuria, jo niiden rakentamiseen tarvittavien varojen keruu olisi ollut aikaa vievää. Urut olivatkin niin kalliita, että niiden hankkiminen mahdollistui yleensä rikkaiden lahjoittajien tai kuninkaan suosiollisella myötävaikutuksella. 1600-luvulla maassamme oli urut rannikon kaupankäynnillä vaurastuneiden paikkakuntien kirkoissa Turussa, Kokkolassa, Raahessa, Pietarsaassa ja Oulussa. Ne olivat todennäköisesti pieniä liitejalkiollisia soittimia. Ainoastaan Kokkolan kirkossa oli suuremmat Johan ja Christian Bejerin vuonna 1696 rakentamat 21-äänikertaiset urut. (Urponen 2010, 15.)

Suuri pohjan sota (1700–1721) aiheutti mittavia tuhoja ja sen jäljiltä ainoastaan Sauvon ja Nauvon kirkkojen urut säästyivät kokonaan. Sota katkaisi myös 1600-luvulla alkaneen nousukauden musiikin harrastamisessa. Urkujen tuhoutuminen ja lamakausi näkyi myös urkureiden määrässä. 1700-luvun alkupuolella maassamme oli urkureita 10–15, 1750-luvulla 6, 1770-luvulla 13 ja 1809 yhdistetyn lukkari-urkurin virkojen hoitajat huomioiden 26. (Urponen 2010, 15–16.)

Vuonna 1740 maassamme oli vain viidet soittokelpoiset urut: Sauvon, Nauvon, Oulun, ja Kokkolan kirkoissa sekä Turun tuomiokirkossa, jonka uudet 32-äänikertaiset, itsenäisellä jalkiolla varustetut urut olivat Ruotsin valtakunnan

suurimmat. Niiden rakentamisesta vastasi Johan Niclas Cahman ja rahoituksesta kauppias Wittfooth. Vuonna 1727 valmistuneita urkuja varten kirkon takaosaan pääoven yläpuolelle rakennettiin uusi lehteri. Salaman iskuista syntyneet palot vaurioittivat urkuja useaan otteeseen, mutta aina ne korjattiin. Soittimeen tehtiin myös muutoksia vuonna 1740 Olof Hedlundin ja vuonna 1772 Carl Wählströmin toimesta. Carl Torenberg muutti urkuja merkittävästi suuressa remontissa vuosina 1796–1797 laajentaen niiden äänialaa, rakentamalla crescendo-laitteiston ja cymbel-tähden. Aikakautensa hienoimmat suomalaiset urut tuhoutuivat Turun palossa vuonna 1827. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 162; Urponen 2010, 16–17.)

Urkujen erityispiirteitä

Urut poikkeavat kaikista muista akustisista soittimista suuren kokonsa, ääriään-ten välisen laajan ambituksen sekä äänen syntyvän suhteen. Urut suunnitellaan kiinteäksi instrumentiksi tiettyyn tilaan ja usein myös tietoisesti osaksi arkkitehtonista kokonaisuutta. Urkujen ääniala voi ulottua kuulokyvyn äärirajoille.

Kaikissa akustisissa instrumentiryhmissä soittaja tuottaa äänen ja valitsee sävelet soittaessaan (huilisti puhaltaa huiluunsa, viulisti saa jousellaan kielen värähtelemään, pianon kielet soivat pianistin painaessa koskettimia jne.). Uruissa äänen synnyttää ilmavirta, joka tuotetaan pilleihin sähköpuhaltimen, aikaisemmin urkujenpolkijoiden avulla. Urkujen ääni on yhdistelmä staattista ja elävää sointia. Ulkopuolisesta ilmansyötöstä johtuen yhtäjaksoisen äänen pituudella ei ole samanlaisia luonnollisia rajoja kuin muiden soitinten äänellä. Urut soivat juuri niin pitkään, kuin soittaja pitää kosketinta alhaalla. Soittaja ei voi, toisin kuin esimerkiksi viulisti muuttaa soivan äänen voimaa, sävyä ja huojuntaa (vrt. viulun vibrato), vaan urkujen äänensävyt ovat kiinteitä, rakentajan etukäteen suunniteltavia. (Suikkanen 2004, 97.) Äänten säännöstely on urkurin ainoa keino jäsentää musiikkia koskettimistoilla. Soittajalla on siis lähtökohdiltaan muuttumaton valikoima äänensävyjä (dispositio), josta seuraa se, että uruilla ei ole yhtä tunnistettavaa ääntä, vaan ne saattavat kuulostaa esim. huilulta tai vaskiyhtyeeltä.

Soinnillisessa mielessä urut ovat aina saaneet vaikutteita oman aikakautensa orkesterisoinnin ideaaleista. Urkurakennuksen historian myötä on syntynyt kansallisia ja eri aikakausia edustavia urkutyyppisiä, jotka ovat omimmillaan oman aikakautensa musiikin esittämisessä. Nykyään rakennetaan paljon ns. tyyliurkuja, joiden esikuvana toimivat historialliset soittimet.

2.2 Aikaisempia tutkimuksia

Suomessa urkupedagogiikkaan liittyviä tutkielmia ovat Liisa Ahlbergin Soitinvalintana urut -kuinka tulevat urkurit voisivat löytää soittimensa aikaisemmin (2008) ja Tomi Satomaan Urut ensisoittimeksi -lasten urkujensoiton tilanne Suomessa (2012). Näiden instrumenttiopettajan pedagogisiin opintoihin liittyvien seminaaritöiden lisäksi Tuija Peltokoski on tehnyt kirkkomusiikin koulutusohjelman maisterintutkielman Musiikin perusasteelta kohti kirkkomusiikkiopintoja (2009). Kaikissa näissä tutkimuksissa yhteiseksi kysymykseksi nousee se miksi urkujensoitonopiskelu aloitetaan niin myöhäisessä vaiheessa. Annastiina Tahkola on tutkimuksessaan (1995) kartoittanut Sibelius-Akatemian Kuopion osastossa vuosina 1988–1994 kirkkomusiikkiopinnot aloittaneiden taustoja. Tutkimuksen mukaan 34 %:lla ei ollut lainkaan aiempaa urkujensoiton kokemusta ja 60 %:lla ei ollut lainkaan kokemusta seurakunnan musiikkitoiminnasta. Opiskelijoista 55 % ei ollut ennen ammattiopintoja suorittanut laulun kurssitutkintoja eikä 67 %:lla ollut sivuinstrumenttien suorituksia.

Monet opiskelijat joutuvat nyt kirkkomusiikin opintojen alkuvaiheessa, jolloin suoritettavana on paljon muitakin aineita, omaksumaan kokonaan uuden soittimen ja sen vaatiman soittotekniikan. Tämän yhteydessä pitäisi pystyä nopeasti sisäistämään soittimen historia, joka uruilla on yli 2000 vuotta vanha, tutustumaan laajasti urkumusiikin ohjelmistoon, jota soitetaan tavallisesti viideltä eri vuosisadalta (2000-luku mukaan luettuna) sekä ymmärtämään soittimen teknisen rakenteen perusteet, jotka nekin vaihtelevat eri aikakausien ja eri maiden rakennustyylien mukaan. Hyvällä syyllä voidaan kysyä, onko tällainen mitenkään realistista tai varsinkaan tarkoituksenmukaista. Mitä varhaisemmaksi urkujensoiton aloitusvaihe saadaan, sitä enemmän aikaa ja rauhaa näiden tietojen ja taitojen omaksumiselle ja kypsymiselle on. Miten siis ne muusikonalut, jotka sitten aikuisiällä päätyvät urkualan ammattilaisiksi, voisivat tunnistaa ja löytää sen oikean soittimensa jo aiemmin? (Ahlberg 2008, 5–6.)

Kankaanpään musiikkiopiston opettaja Anna-Mari Yrjänä on Urku auki! -hankkeen innoittamana tehnyt Tampereen Ammattikorkeakoulussa tutkielman Urkujensoiton opetuksen edellytykset Kankaanpään musiikkiopistossa (2012) ja sen myötä opistossa on käynnistetty urkujensoiton opetus syksyllä 2012. Outi Keskisipilän opinnäytetyö Pianisti urkukoulussa (2008), jonka hän on tehnyt Jyväskylän ammattikorkeakoulun kulttuurialan yksikössä, käsittelee urkujensoiton alkeisopiskelua aiemmin pianoa soittaneen näkökulmasta.

Olli Rantalan tohtorintutkinnon opinnäytteessä (2011) Klaveerit rinnakkain tarkastellaan urkujen- ja pianonsoiton rinnakkain eteneviä opintoja Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin koulutusohjelman kandidaatinkoulutuksessa ja pyritään löytämään keinoja, joiden avulla klaveeriopinnot voisivat nykyistä paremmin hyödyttää toisiaan. Työhön liittyy myös kirkkomusiikin koulutuksen opettajille suunnattu opas, joka koostuu perustietoudesta, toimintasuosituksista ja oppimateriaalin esimerkeistä. Kahden eri klaveerisoittimen opintoihin liittyviin kysymyksiin on paneutunut myös Eeva Mäkinen väitöskirjassaan Pianisti cembalistina -cembalotekniikka cembalonsoittoa aloittavan pianistin ongelmana (2004).

2.3 Urku auki! -hanke

Urku auki! on Suomen evankelisluterilaisen kirkon Kirkkohallituksen ja Piispainkokouksen nimeämän Kanttorikoulutustoimikunnan sekä Suomen musiikkioppilaitosten liiton (SML ry) yhteinen vuosille 2011–2014 ajoittuva hanke. Sen tavoitteina on lisätä urkujensoitonopetusta musiikkioppilaitoksissa, kouluttaa urkopedagogeja, tuottaa pedagogista materiaalia, edistää seurakuntien ja musiikkioppilaitosten välistä yhteistyötä sekä opiskelijarekrytointia. Hanketyöryhmän ovat muodostaneet Espoon hiippakunnan tuomiokapitulin hiippakuntasihteeri Kati Pirttimaa (pj.), Kirkkohallituksen vs. musiikkisihteeri (Vuoden 2014 alusta lukien Vihdin seurakunnan kanttori) Kaisa-Leena Harjunmaa-Hannikainen (sihteeri), SML:n toiminnanjohtaja Timo Klemettinen, Jokilaaksojen musiikkiopiston rehtori Heidi Veikkola sekä Paraisten Suomalaisen seurakunnan kanttori Tomi

Satomaa. (Urku auki! [viitattu 24.2.2014].) Myöhemmin työryhmä kutsui jäsenekseen urkujensoiton opettaja Susanne Kujalan Sibelius-Akatemiasta (Organum 2013, 31).

Hankkeeseen liittyen on keväällä 2011 tehty kaksiosainen kyselytutkimus, jonka avulla on pyritty kartoittamaan urkujensoiton opetuksen tilannetta, opetustarjontaa estäviä tai rajoittavia tekijöitä sekä seurakuntien ja musiikkioppilaitosten välisen yhteistyön toteutumista. SML vastasi jäsenoppilaitoksilleen tehdyn kyselyn toteuttamisesta ja kanttoreille suunnatun kyselyn toteutti Kirkkohallitus (Harjunta-Hannikainen, 10.10.2012 sähköpostiviesti). SML:n kaikille jäsenoppilaitoksilleen lähettämään kyselyyn vastasi sadasta oppilaitoksesta 47. Kirkkohallitus lähetti kyselyn käytännössä kaikille Suomen evankelisluterilaisen kirkon kanttorille. Noin 900 kirkkomuusikosta ainoastaan 51 vastasi kyselyyn eli sen vastausprosentti oli 6. Urku auki! -hankkeen kyselytutkimusaineisto on kokonaisuudessaan tämän tutkielman lähdemateriaalina (tekstiviitteissä Urku auki 2011) Hankkeen päättyessä sen koulutustoiminta siirtynee osaksi kanttoreiden täydennyskoulutustoimintaa ja muu toiminta Organum -seuran alaisuuteen (Kanttorikoulutustoimikunnan toimintakertomus 2013 [viitattu 28.3.2014]).

3 OPETUSTARJONNAN TILANNE

3.1 Rajoittavia tai estäviä tekijöitä

Tutkimusaineistossa mainitaan useita syitä urkujensoiton opetustarjonnan vähäisyydelle tai puuttumiselle sekä sille, miksi urkuja ei tarjota aloitussoittimeksi. Urkujen imagosta kirkon soittimena saattaa seurata jopa se, että kaikki uruilla soitettu musiikki koetaan jotenkin hengellisenä tai pyhänä huolimatta siitä, että sillä ei olisi mitään yhtymäkohtaa näihin asioihin. Olli Rantalan tutkielma (2011, 164) vahvistaa kuvaa uruista kirkon soittimena: ”Pianon asema liittyy ihmisten tietoisuudessa useimmiten kotiin, kouluun ja julkisiin tiloihin, nykyisin vähäisessä määrin myös kirkkoon. Sitä vastoin urut mielletään lähes yksinomaan kirkkoon kuuluviksi soittimiksi.” Tomi Satomaan (2012, 7) mukaan uruista on tullut kirkon soitin käytännön syistä johtuen, sillä yksi soittaja pystyy hallitsemaan monipuolisen soittimen, joka äänellään täyttää suurenkin katedraalin.

Maassamme oli vuoden 2006 lopussa käytössä olevia urkuja noin 1400, näistä kirkoissa, kappelissa ja seurakuntataloissa 1180, kouluissa, musiikkioppilaitoksissa ja konserttisaleissa noin 120 ja yksityiskodeissa noin 100 soitinta (Rautioaho 2007, 7). Oppilaitosten piirissä investoiminen urkuihin saatetaan katsoa monesti taloudellisesti kannattamattomaksi, koska kyseessä on kuitenkin melko marginaalisessa asemassa oleva instrumentti. Urkujensoiton opetustarjontaa rajaavina tekijöinä mainitaan usein kysynnän puute, resurssipula, opetustilojen puute, olemattomat harjoitusmahdollisuudet, pätevien opettajien ja tiedon puute (Peltokoski 2009, 31, 42; Urku auki 2011). Vaatimus aiemmasta pianotaustasta, alkeisopetusmateriaalin puute sekä se, että lapset eivät ylety jalkioon mainitaan usein syiksi sille, ettei varhaisiän urkujensoitonopetusta ole tarjolla (Satomaa 2012, 15; Urku auki 2011).

Erytisesti Suomessa, mutta paljolti muuallakin ilmeinen ongelma on urkujen alkeisopetukseen liittyvän opetusmateriaalin puute. Tämä käy selvästi ilmi myös

asiaa koskevassa tutkimusaineistossa sekä Urku auki! -hankkeen työryhmän kyselyaineistossa. Oppimateriaaleja käsittelemän tämän tutkielman viidennessä luvussa.

3.2 Voiko urut olla ensisoitin?

Keskeinen kysymys on, minkä ikäisenä olisi hyvä aloittaa urkujensoiton opiskelu ja voiko urut olla aloitussoitin. Tomi Satomaan (2012, 6) mukaan urut voi olla ensisoitin ilman pianotaustaa eikä asiallisten harjoitus- ja opetusurkujen hinta ole pianon hintaa korkeampi. Suomen ensimmäinen lisäjalkio lasten jalkiosoiton helpottamiseksi on urkujenrakentaja Veikko Virtasen toimesta rakennettu Paraisten kirkon urkuihin vuonna 2012. Satomaan (s. 7) mukaan mitään teknistä tai ergonomista syytä pianotaustan vaatimukselle ei ole. Hän arveleekin, että urkureilta puuttuu koulutus ja kokemus alkeisvaiheessa olevan pienen lapsen opettamisesta.

Urkuri ja urkopedagogi Ene Salumäe (17.11.2012) todistaa kokemusasiantuntijana siitä, että urkujensoiton voi aloittaa lapsena ilman pianotaustaa. Hän itse aloitti urkuopinnot 8-vuotiaana soitettuaan jo ennen sitä kotiuruilla. Salumäen mukaan historiasta löytyy useita tunnettuja säveltäjiä ja muusikoita, joiden ura on alkanut lapsena urkujen äärellä. Hänestä on tärkeää, että jalkio otetaan heti mukaan, koska sen käyttö on keskeinen urkujensoittoon liittyvä ominaisuus aivan kuin viulisteilla jousella soittaminen. Salumäe perustelee urkujen asemaa aloitussoittimena myös sillä, että urut ovat olleet olemassa jo vuosisatoja ennen pianoa ja soittotekniikka on aivan erilainen. Pianossa ääni syntyy, kun vasara lyö kieltä ja äänen voimakkuus riippuu lyönnin voimasta. Uruissa taas soittaja ei voi juuri kosketuksen avulla vaikuttaa äänen sointiin, sillä äänen syntyperiaate on täysin toisenlainen. Näin ollen Salumäen mielestä pianonsoitosta voi olla jopa haittaa urkujensoiton tekniikkaan.

Suomen musiikkioppilaitosten liitto on vuonna 2005 julkaissut urkujensoiton tasonsuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet -dokumentin, jossa on kuvattuna tavoitteet, sisällöt ja suoritusvaatimukset perustasoilla 1–3 sekä musiikkiopisto-

tasolla. Se, että tasosuorituskuvaus urkujensoiton kohdalla lähtee ensimmäisestä perustasosta, sisältää mielestäni sen olennaisen näkökohdan, että urut voi olla myös ensisoitin. Käytössä olevia urkujensoiton tasosuoritusmalleja ja niiden soveltamista käsittelemme kuudennessa luvussa.

Olli Rantalan (2011, 41 [viitattu 28.2.2014]) mukaan äänetuoton erot muodostavat jakolinjan urkujen- ja pianonsoiton soittokosketuksen tekniikoiden välillä. Molemmissa koskettimen pohja-asema on tärkeä, mutta osin eri perusteilla. Pianossa vasaran vaihtelevalla iskuvoimalla aikaansaatu dynamiikan vaihtelu muodostaa keskeisen eron urkuihin nähden. Pianot ovat soittimena urkuja homogeenisempi soitinryhmä ja eri instrumenttien väliset erot ilmenevät lähinnä soinnin ja soittotuntuman kvaliteetin alueilla. (s. 44.) Huomionarvoista on myös urkujensoiton opetuksessa ilmenevä voimakas tyyliorientoituneisuus, josta seuraa, että soittokosketuksen opettaminen on sidoksissa soitettavaan tyyliin. Pianonsoiton opetuksessa tätä ilmiötä ei niin voimakkaasti esiinny. (s. 110.)

Rantalan (s. 173) tutkielman opetuskokeilussa tuli vahvasti ilmi perinne, jonka mukaisesti klaviatuurin perusharjoitteet tehdään pianon ääressä. Toisaalta perusteita sille, miksi esimerkiksi asteikkoja ja murtosointuja ei harjoitella uruilla, ei esitetty. Tutkielman johtopäätöksenä todetaan, ettei opetuskokeilun perusteella voitu osoittaa urkujen- ja pianonsoiton opintojen vuorovaikutuksen olevan merkittävän haitallista. Urkujen ja pianon soittotaidot tukevat Rantalan mukaan toisiaan soiton dynamiikan, soittotapojen ja motoristen sekä ergonomisten taitojen alueilla. Rantala (s. 86) toteaa, että opetuskäsityksensä mukaisesti hän opettaa erilaisten, mutta ei erimielisten klaveerisoittimien soittotaitoa ja että sama soittaja kykenee soittamaan hyvin sekä urkuja että pianoa.

Eeva Mäkisen (2004, 12 [viitattu 28.2.2014]) mukaan nykyiset cembalistit ja urkurit ovat lähes poikkeuksetta soittaneet ensin pianoa. Hän kysyykin onko piano nykyisin samassa asemassa kuin klavikordi aikoinaan. 1700-luvun Saksassa klavikordi oli yleinen soitin kodeissa ja sen soittamisen hallinnan kautta siirryttiin muihin klaveerisoittimiin. Monipuolista, vivahteikasta ja hienostunutta soittotapaa katsottiin voitavan parhaiten opettaa juuri klavikordin äärellä. (s. 168.) Pia-

non- ja cembalonsoiton välisistä eroista huolimatta Mäkinen toteaa pianonsoit- totaidosta olevan paljon hyötyä myös cembalonsoitossa. Hän painottaa kuitenkin sitä, että on olennaista ymmärtää näiden soitinten väliset soittotekniikan erot. (s. 169.)

3.3 Kehittämishaasteita

Merkittävä urkujensoiton opetuksen järjestämiseen liittyvä haaste näyttäisi liittyvän instrumenttien käyttöön ja siten seurakuntien kanssa tehtävän yhteistyön rajapintaan. Hyvän yhteistyön hengessä on mielestäni sovittavissa toimivat pelisäännöt paikallisseurakuntien ja musiikkioppilaitosten kesken urkujen opetus- ja harjoittelukäytöstä. Tästä voidaan ajatella olevan hyötyä seurakunnalle ja kirkolle siten, että urut saattavat soittimena motivoida hakeutumaan kirkkomusiik- kialalle. Urku auki! -hankkeen kanttoreille suunnatun kyselyn tulosten perusteel- la harrastuneisuuden lisäksi urkujensoiton opetusta saaneista useat kymmenet henkilöt ovatkin hakeutuneet kirkkomusiikin ammattiopintoihin ja työllistyneet kanttorin virkoihin (Urku auki 2011). Kanttorikoulutuksen hakijamäärien suunta- us on ollut laskeva usean vuoden ajan, kunnes vuonna 2012 hakijamäärät kääntyivät pitkästä ajasta nousuun erityisesti Sibelius-Akatemiassa (kanttorikou- lutustoimikunnan toimintakertomus 2012 [viitattu 28.3.2014]). Tähän lienee osaltaan vaikuttanut aiempaa voimallisempi rekrytointikampanja. Kanttorin viran etuina ovat ainakin vakituinen työ ja toimeentulo sekä monipuolinen ja varsin itsenäinen työnkuva. Virkakunnan eläköityminen tulee myös olemaan varsin korkealla tasolla tulevina vuosina. Kirkon tilastollisen vuosikirjan (2012, 25 [vii- tatttu 24.2.2014]) mukaan kirkon henkilöstön ikäjakauma painottui vanhempiin ikäluokkiin. Henkilöstön keski-ikä oli 49,1 vuotta ja henkilöstöstä yli puolet oli yli 45-vuotiaita. Työnäkymät alalla ovat siis hyvät. Joka tapauksessa koulutus tuot- taa soittotaitoisia henkilöitä, ja ainakin opinnoissa pidemmälle ehtineet voivat toimia seurakunnassa sijaisina, säestäjinä, avustajina yms. Ylipäätään kirkkotila tulee näille nuorille tutuksi ja se voi myöhemmin ratkaisevasti vaikuttaa myön- teisellä tavalla myös heidän suhtautumiseensa kirkon ja seurakunnan toimintaa kohtaan.

Urku auki! -hankkeen kanttorikyselyn (2011) aineistossa urkuoppilaiden opetus-tiloina mainittiin kirkko, kappeli, seurakuntasali, oppilaitos tai opettajan koti. Seurakunnan tai oppilaitoksen tilojen ohella harjoittelua tapahtui myös kotona yleensä pianon tai digitaalisten urkujen äärellä. Kysymykseen siitä periiö seurakunta harjoittelusta vuokraa, vastaus oli yleisesti, että ei peri. Yhdessä vastauksessa koko kysymystä pidetään erikoisena ja todetaan, että ”ei tietenkään”. Vuokran perimättömyyttä perustellaan sillä, että oppilaat avustavat, sijaistavat tai esiintyvät seurakunnan tilaisuuksissa. Joissakin tapauksissa seurakunta ja oppilaitos ovat tehneet yhteistyösopimuksen. Eräässä vastauksessa todetaan, että yhteistyön luominen ja ylläpitäminen paikkakunnan musiikkioppilaitoksiin ja kulttuuriryhmiin on jopa kirjattu seurakunnan ohjesääntöön. Kyselyvastausten perusteella joissakin seurakunnissa sen sijaan urkujensoittoa harjoittelevilta oppilailtakin peritään tilavuokraa. Asia on luonnollisesti seurakunnan paikallisen ratkaisuvallan piirissä oleva, eikä päätökseen voi ulkopuolelta vaikuttaa kuin lähinnä pyrkimällä muokkaamaan asenneilmapiiriä asialle suotuisammaksi. Urku auki! -hankkeen kanttorikyselyn vastauksissa tulee selkeästi ilmi seurakunnan johdon asennoitumisen vahva merkitys asian kannalta.

Musiikkioppilaitosten näkökulmasta on myös monesti mielekästä pyrkiä rakentamaan yhteistyötä paikallisseurakunnan kanssa, sillä investoiminen urkuihin ei useinkaan ole järkevää puutteellisten tilojen, taloudellisten resurssien tai opetuksen marginaalisen aseman vuoksi. Musiikkioppilaitokselle yhteistyö tarjoaa parhaassa tapauksessa mahdollisuuden instrumentin ja tilan käyttöön sekä yhteistyöhön pätevän muusikon kanssa. Koska musiikkiopistot toimivat monesti ahtaissa ja ankeissakin tiloissa luo kirkkosali myös akustisesti ja ulkonaisesti hyvät ja ylevät puitteet vaikkapa oppilasmatineoille. Koska urut on myös kamarimusiikillinen soitin, voidaan sitä rikkaasti ja monipuolisesti hyödyntää myös yhdessä muiden instrumenttien kanssa sekä laulajien säestyssoittimena. Kyselyaineiston perusteella (Urku auki 2011) voidaan todeta, että monin paikoin seurakuntien ja musiikkioppilaitosten välinen yhteistyö toimiikin luontevasti, innovatiivisesti ja molempia osapuolia tyydyttävällä tavalla. Toki aina löytyy myös kehi-

tettävää. Eräissä vastauksessa yhteistyön puutetta perustellaan sillä, ettei sen tekeminen kuulu virkatehtäviin.

Instrumentin laajempi esillä pitäminen lasten ja nuorten parissa sekä soitinesitelyt musiikkioppilaitoksissa ja kouluissa toisivat tietoisuuteen sen, että urut ovat periaatteessa tasavertaisessa asemassa muiden instrumenttien kanssa ja paikallisesta tilanteesta riippuen niitä on mahdollista musiikkioppilaitoksessa soittaa. Koska suuri osa uruista on seurakuntien tiloissa ja valtaosaltaan urkurit työllistyvät seurakuntien palvelukseen, asettaa se myös kirkolle haasteen pitää asiaa esillä. Paljolti kyse on lopulta kuitenkin yksittäisten henkilöiden aktiivisuudesta ja innostuneisuudesta. Olen pannut merkille sen kummallisen seikan, että hyvin usein ainakin kerhojen ja päivähoidon kirkkohetkissä, perhejumalanpalveluksissa ja koulukirkoissa käytetään urkujen sijasta vieläpä kehnonpuoleista syntetisaattoria, pianoa tai jotakin muuta soitinta kuin urkuja. Tämä on suorastaan paradoksaalista, sillä luulisi urkureiden arvostavan ammattitaitoaan ja soitintaan siinä määrin, että sitä toisi mahdollisimman laajasti myös esille. Olen pitänyt monia erilaisille lapsiryhmille suunnattuja tutustumishetkiä urkujen äärelä ja poikkeuksetta vastaanotto on ollut innostunutta ja uteliasta sekä suhtautuminen positiivista. Esimerkiksi Uudessakaupungissa on järjestetty muutamana vuonna suuren suosion saavuttaneita lasten- ja nuorten urkukursseja, joiden tavoitteena on tutustuttaa lapset urkujen maailmaan. Tätä kautta jotkut ovat myös hakeutuneet urkuopintojen pariin. Mahdollisuuden esillä pitäminen herättää kiinnostusta, sillä kukaan tuskin osaa kysyä asiaa, jonka olemassaolosta ei ole edes tietoinen.

3.4 Opetustarjonnan nykytila

Urku auki! -hankkeeseen liittyen Suomen musiikkioppilaitosten liitto kartoitti urkujensoiton opetuksen tilannetta jäsenoppilaitoksissaan vuonna 2011. Kyselyn tulosten perusteella urkujensoitonopetusta annettiin tuolloin 19 %:ssa SML:n jäsenenä olevista musiikkioppilaitoksista. Tämän lisäksi monet kanttorit ovat yksityisesti antaneet urkujensoiton opetusta ja sitä järjestetään myös osassa

SML:oon kuulumattomia konservatorioita tai musiikkioppilaitoksia sekä yksityisissä musiikkikouluissa, kansalaisopistoissa ja myös seurakuntatyöhön tai koulun musiikinopetustarjontaan kuuluvana. Tässä tutkielmassa keskityn SML:n jäsenoppilaitoksissa annettavaan opetukseen.

Olen tammikuussa 2014 kartoittanut tilanteen (lukuvuosi 2013–2014) SML:n jäsenenä olevien oppilaitosten nettisivuilta löytyvien opetustarjonnan kuvausten ja erityisesti opetushenkilökunnan luetteloiden avulla. Sen perusteella urkujensoiton opetusta järjestetään seuraavissa SML:n jäsenoppilaitoksissa (suluissa on mainittu paikkakunta, mikäli se ei ilmene oppilaitoksen nimestä, joissakin tapauksissa se on opetuksen järjestämisestä vastuussa olevan ”isäntäkunnan” nimi): Kuopion konservatorio, Lahden konservatorio, Palmgren -konservatorio (Pori), Tampereen konservatorio, Turun konservatorio, Alajärven musiikkiopisto, Espoon musiikkiopisto, Hyvinkään musiikkiopisto, Imatran musiikkiopisto, Jakobstadsnejdens musikinstitut, Jokilaaksojen musiikkiopisto (Nivala), Kankaanpään musiikkiopisto, Keski-Karjalan musiikkiopisto (Tohmajärvi), Koillis-Lapin musiikkiopisto (Kemijärvi), Kotkan seudun musiikkiopisto, Kuula -opisto (Vaasa), Lapin musiikkiopisto (Rovaniemi), Lappeenrannan musiikkiopisto, Länsi-Helsingin musiikkiopisto, Musiikkiopisto Arkipelag (Parainen), Rauman musiikkiopisto, Sibelius-opisto (Hämeenlinna), Vantaan musiikkiopisto ja Ylivieskan seudun musiikkiopisto. Urkujensoiton opetusta on lisäksi tarjolla esimerkiksi Oulun konservatoriossa, joka ei ole SML:n jäsen.

Selvitykseni perusteella voidaan todeta, että 50 %:ssa SML:n jäsenenä olevista konservatorioista ja 22 %:ssa musiikkioppilaitoksista opetetaan urkujensoittoa. Kaikkiaan SML:n sadasta jäsenoppilaitoksesta 24:ssä annetaan urkujensoiton opetusta lukuvuonna 2013 - 2014. Opetustarjonnan prosentti on siis Urku auki! -hankkeen kyselyyn verrattuna noussut 19 %:sta 24 %:iin eli 5 %:n verran. Vuoteen 2012 verrattuna SML:n jäsenyhdistysten lukumäärä on pudonnut sadasta 98:aan, kun kaksi oppilaitosta on yhdistynyt ja yksi on eronnut jäsenyydestä (Stenroos, 19.2.2014 sähköpostiviesti). Tietävästi opetusta on annettu tai siihen on valmius myös Heinolan, Kuusamon, Musikinstitutet Kungsvägen (Espoo), Musikinstitutet Legato (Närpes), Lounais-Hämeen (Forssa), Länsi-

Pirkanmaan musiikkiopisto (Ylöjärvi), Naantalin, Nurmijärven ja Pohjois-Kymen (Kouvola) musiikkiopistoissa. Näin ollen voidaan todeta, että viimeisen kolmen vuoden aikana urkujensoitonopetusta on ollut tarjolla yhteensä 33:ssa SML:n jäsenoppilaitoksessa eli kolmasosassa oppilaitoksista. Tilanne luonnollisesti elää lukuvuosittain johtuen kysynnästä, resursseista ja muista seikoista. Koska monissa oppilaitoksissa urkujensoitonopiskelijoita saattaa olla vain yksi tai kaksi (Urku auki 2011), näkyvät muutokset helposti siten, että opetusta ei välttämättä joka lukuvuosi anneta, johtuen opiskelijoiden tai hakijoiden puutteesta. Viidessä oppilaitoksessa oppilaita oli enemmän kuin kaksi ja suurempia ”urkuluokkia” on ollut mm. Jokilaaksojen, Kotkan ja Ylivieskan musiikkiopistoissa. Syksystä 2014 lähtien urkujensoittoa on mahdollista opiskella myös Vakka-Suomen musiikkiopistossa (Laitila).

Voidaan siis todeta, että Urku auki! -hankkeen aikana urkujensoiton opetustarjontaa on lisääntynyt musiikkioppilaitoksissa hankkeen ansiosta tai siitä huolimatta. Ainakin asiaa on pidetty aiempaa näkyvämmän esillä. Kun vuonna 2011 SML:n jäsenoppilaitoksista urkujensoitonopetusta järjesti alle viidennes, on määrä parissa vuodessa kasvanut neljännekseen. Tätä kehitystä voidaan pitää hankkeen tavoitteiden mukaisena.

Valtaosaltaan urut ovat oppilaitosten opetustarjonnan kokonaisuudessa melko marginaalisessa asemassa, mistä seuraa se, että opettajat toimivat yleensä sivutoimisina tuntiopettajina. Joissakin oppilaitoksissa urkujensoiton opetuksesta vastaava opettaja opettaa myös muita aineita, yleensä pianoa. Muita urkujensoiton opettajilla esiintyviä opetusaineita ovat musiikkileikkikoulu, musiikin perusteet, säestys, vapaa säestys, cembalo ja kuoro erilaisin yhdistelmin. Useampi urkujensoiton opettaja hoitaa myös oppilaitoksensa apulaisrehtorin tai vararehtorin tehtävää. Monet urkujensoiton opettajista hoitavat päätoimenaan kanttorin virkaa. Päätoimisia urkujensoiton lehtorin virkoja on lähinnä konservatorioissa.

4 TUTKIMUSKYSELY

Tutkimuskysely tehtiin survey-tutkimuksena, lisäksi siinä on viitteitä tapaustutkimukseen (Hirsjärvi, ym. 2009, 134–135, 193). Kyselylomake lähetettiin niiden Suomen musiikkioppilaitosten liiton jäsenoppilaitosten urkopedagogeille, joissa järjestetään urkujensoiton opetusta lukuvuoden 2013–2014 aikana. Luettelo näistä oppilaitoksista löytyy luvusta 3.4. Opetustarjonnan nykytila. Urkujensoiton opettajina näissä laitoksissa (24) toimii kaikkiaan 25 henkilöä, joista 7 konservatorioissa. Kyselylomake saatekirjeineen (liitteet 1 ja 2) lähetettiin sähköpostilla helmikuussa 2014. Niille, joiden sähköpostiyhteystietoja ei ollut saatavilla kysely lähetettiin kirjepostina. Saatekirjeessä mainittiin, että kyselytuloksia tullaan käsittelemään tutkielmassa siten, että yksittäisiä opettajia tai oppilaitoksia koskevat tiedot eivät tule ilmi.

Kyselylomake sisälsi 13 kysymystä, joista osa oli monikohtaisia. Kahden ensimmäisen kysymyksen avulla pyrittiin selvittämään urkujensoiton opetuksen yleisyyttä eri perustasoilla ja urkujen asemaa aloitussoittimena. Kysymykset 3-7 kartoittavat oppimateriaalien käyttöä, alkeisopetukseen suunnattujen urkukoulujen tunnettavuutta ja niihin liittyviä kokemuksia. Kahdeksannella kysymyksellä selvitettiin SML:n tasosuoritusmallin tunnettavuutta ja käyttöä, vaihtoehtoisten mallien käyttöä ja kehittämistarpeita sekä kokemusta ohjelmistoliitteen tarpeellisuudesta. Opettajien koulutustaustoja ja kokemusta niiden antamista valmiuksista urkujensoiton opetukseen eri tasoilla selvitettiin lomakkeen kysymysten 9-11 avulla. Kysymys 12 pyrki kartoittamaan opettajien täydennyskoulutus- ja kurssitoiveita. Viimeiseen kysymykseen vastaajat saivat halutessaan vapaasti kirjoittaa.

Saatekirjeessä mainittuun palautuspäivään mennessä kyselylomakkeita palautui 10 kappaletta. Maaliskuun alussa lähetettiin muistutuskirje niille, jotka eivät olleet kyselyä palauttaneet (liite 3). Kyselylomakkeita palautui sen jälkeen lisäksi kaksi. Kolmas muistutuskirje (liite 4) lähetettiin maaliskuun toisen viikon alussa ja sen jälkeen lomakkeita palautettiin vielä neljä. Yhteensä kyselylomakkeita

palautettiin 16 ja siten vastausprosentiksi muodostui 67 %. Konservatorioissa toimivista opettajista kyselyyn vastasi neljä eli 57 % konservatorioiden urkapedagogeista. Musiikkiopistoissa toimivista 18 opettajasta kyselyyn vastasi 12 opettajaa eli 67 % musiikkiopistojen urkapedagogeista. Niistä 24 oppilaitoksesta, joissa urkujensoiton opetusta järjestettiin, oli vastauksissa edustettuina 17 eli 71 %.

Kyselyn vastausprosenttia voidaan pitää hyvänä ja vastausten edustamaa joukkoa riittävän kattavana tulosten luotettavuuden kannalta. Saatekirjeessä käytettiin ilmaisua ”urkujensoiton opettaja” ja on mahdollista, että joku olisi jättänyt vastaamatta sen takia, ettei koe ensisijaisesti identifioituvansa urkujensoiton opettajaksi. Monille tutkimusjoukossa mukana olleille urkujensoiton opetus muodostaa vain pienen ammatillisen toiminnan osan ja he toimivat pääasiassa esimerkiksi kanttoreina tai pianopedagogeina.

Kyselyyn vastanneista 16 urkujensoitonopettajasta yhtä lukuun ottamatta kaikilla oli tai oli ollut perustason oppilaita urkujensoitossa. 12 opettajaa kertoi heillä olevan tai aiemmin olleen oppilaita ensimmäisellä perustasolla, 11 toisella ja 13 kolmannella perustasolla. Opettajista 44 %:lla oli tai oli aiemmin ollut oppilaita, joille urut ovat ensisoitin.

Urkujen- ja pianonsoiton välistä rajapintaa sivutaan useassa vastauksessa. Vastaaja, jonka työn painopisteenä on pianonsoiton opetus, kertoi että hän opettaa urkujensoiton alkeisoppilaitaan puoliksi pianon ja puoliksi urkujen ääressä. Eräs vastaaja sanoo, että urut on yleensä valittu pianistien sivusoittimeksi muutaman opintovuoden jälkeen. Yhdessä lomakkeessa esiin nousee toteamus, ettei urkujen tarjoaminen ensisoittimeksi ole järkevää, vaan taustalla pitäisi olla vähintään 3:n perustason pianonsoittotaidot. Mitään perusteita väitteelleen vastaaja ei kuitenkaan esitä. Toisaalla urkuopinnojen edellytyksenä pidetään lähestyvää tai suoritettua toisen perustason tasosuoritusta. Yksi vastaaja kertoo, että niiden urkuoppilaiden kohdalla, joilla ei ole pianotaustaa, on vaikeinta pitää kiinnostusta yllä. Syyksi hän arvelee sen, että heidän tekniset valmiutensa ovat heikommalla tasolla kuin niiden, jotka ovat aiemmin soittaneet pianoa.

5 OPPIMATERIAALIT

5.1 Urkujensoiton alkeis- perustason oppimateriaaleja Suomessa ja ulkomailla

Urkujensoiton alkeisopetukseen keskittyvien urkukoulujen tilanne Suomessa on toistaiseksi olematon. Osaltaan se saattaa johtua siitä, että ehkä erityistä tarvetaakaan ei menneinä vuosikymmeninä sellaiseen ole ollut, sillä urkujensoiton opetus musiikkioppilaitoksissa ylipäätään ja alkeistasolla erityisesti on ollut nykyistä huomattavasti vähäisempää. Toisaalta yhtenä alkeisopetuksen puutetta selittävästä tekijänä tulee tutkimusaineistossa esille suomenkielisen ja suomalaisen musiikkikulttuuriin kosketuspintaa omaavan urkukoulun puute. Susanne Kujalan (Organum 2013, 10) mukaan ulkomaisten urkukoulujen käyttöön liittyy se ongelma, että niissä esiintyviä lastenlauluja ei Suomessa tunneta ja tärkeä pedagoginen pääperiaate on edetä tutusta asiasta tuntemattomaan. Niinpä Kujalan mukaan onkin tilausta sellaiselle suomalaiselle urkukoululle, joka sisällöllisesti koostuu suomalaisista lastenlauluista, tutuista lastenvirsistä, pikkukappaleista, eri aikakausien helpoista klaveerikappaleista, etydeistä ja improvisaatioharjoitteista. Tällainen urkukoulu on parhaillaan valmisteilla erityisesti lasten urkupedagogiikan kehittämiseen ja edistämiseen orientoituneiden urkupedagogien Susanne Kujalan ja Tomi Satomaan toimesta.

Myös ulkomailla alkeisopetukseen suunnattujen urkukoulujen määrä on hyvin vähäinen. Toisaalta myös niiden käyttökokemukset sijoittuvat suhteellisen lyhyelle aikajänteelle, sillä olemassa olevat alkeisurkukoulut on julkaistu vasta aivan viime vuosina. Ulkomaisista vasta-alkajille markkinoiduista urkukouluista tunnetuimpia ovat meillä lähinnä ruotsalaisen kirkkomuusikko ja urkupedagogi Anne-Lise Lindberg Sjödinin *Orgelpuls –Orgelskola för nybörjare* (Gehrmans), norjalaisen urkurin ja urkupedagogin Björn Vidar Ulvedalenin *Preludium Orgelskole* (Cantando). Ruotsalaisen urkurin ja kirkkomuusikon Mats Åbergin *Orgelskola* (Verbum) on laadittu siten, että se edellyttää lähtökohtaisesti useamman vuoden pianonsoiton opintoja eikä siten sovellu alkeisopetukseen, mutta tarjoaa

kylläkin materiaalia ylemmille perustasoille. Edesmenneen brittiurkurin David Sangerin *Play the Organ – A Beginner`s Tutor* (Novello) sen sijaan on esipuheensa mukaisesti suunnattu vasta-alkajille ja tietyin rajoituksin myös itseopiskeluun. Japanilaisen Shinichi Suzukin kehittämää opetusmetodia soveltava urkukoulu Suzuki Organ School (Alfred Music Publishing) on myös olemassa.

Ulla Eho on Sibelius-Akatemian lopputyössään (1987) tutkinut suomalaisia urkukouluja. Tutkielmaa edeltävänä aikana maassamme oli ilmestynyt neljä suomenkielistä urkukoulua: Oskar Merikannon *Pedaalikoulu Op.72* (1908), Gustav Merkel – Oskar Merikannon *Urkukoulu Op. 177* (1909), Mårtensonin urkukoulu (1949) ja Janne Raition *Ludus Organi* (1964) (mts 2). Kaikkien edellä mainittujen urkukoulujen lähtökohtaisena taustaolettamuksena on edeltävien piano-opintojen kautta saavutettu sorminäppäryyteen, nuotinlukutaitoon ja teoreettisiin perusasioihin liittyvä osaaminen (Ahlberg 2008, 10–11). Myös Folke Forsmanin urkukoulu (2001), alaotsikoltaan esityskäytäntöjen peruskurssi, on tarkoitettu urkujensoiton aloittelijoille, jotka omaavat tietyt perustiedot ja -taidot pianonsoitossa ja musiikin teoriassa (Forsman 2001, 8).

5.2 Oppimateriaalien käyttö kyselytutkimuksen valossa

Oppimateriaalien käyttöön liittyvät vastaukset osoittavat, että materiaalia kyllä löytyy, mutta sitä pitää osata etsiä ja koota useista eri lähteistä. Oppilaan lähtökohdista käsin orientoituva opetusmateriaalin käyttö edellyttää monesti myös soveltamista tai sovittamista, jopa oman materiaalin laatimista.

Urkukoulut ja -sävellykset

Urkukouluista yleisimmin käytettyjä ovat Anne-Lise Lindberg-Sjödinin *Orgelpuls*, Folke Forsmanin ja Janne Raition urkukoulut sekä Björn Vidar Ulvedalenin *Orgelskole*. Vähäisemmässä määrin ovat käytössä myös Mats Åbergin, David Sangerin ja Shinichi Suzukin urkukoulut. Vastauksissa mainitaan myös saksalaisen Ernst Kallerin (1898–1961) *Orgelschule* (Schott) ja ruotsalaisen Henry Wemanin (1897–1992) *Orgelskola* (Nordiska Musikförlaget, 1936). Kolmannes vastaajista oli etsinyt soveltuvaa oppimateriaalia myös pianokouluista, esimer-

kiksi etydejä ja pikkukappaleita, joita he olivat tarvittaessa myös sovittaneet uruille. Neljännnes vastaajista oli itse säveltänyt tai sovittanut uruille soveltuvaa oppimateriaalia.

Opetuksessa käytetään myös koraalialkusoittoja, koraalikirjaa ja koraalisovituksia. Niiden käyttö näyttäisi olevan vahvinta niissä musiikkioppilaitoksissa, joiden toiminnan tavoitteissa näkyy selkeää orientaatiota hakijoiden tuottamiseen kirkkomusiikkialan ammatilliseen koulutukseen. Koraalipohjaisten urkusävellysten pedagoginen käyttö on myös vastausten perusteella yleistä.

Laajasta vapaiden urkuteosten valikoimasta mainitaan nimeltä Armin Kircherin ja Marius Schwemmerin Sonntagsorgel I-III (Bärenreiter), erityisesti kokoelman toinen osa, Bachin 8 kleine Präludien und Fugen, belgialaisen Flor Peetersin (1903–1986) teokset sekä Juho Lehtolan pikkukappaleet.

Sävelasteikot

Sävelasteikkoja oli oppilaillaan urkujen ääressä soitattanut kaksi kolmannesta opettajista. Ne, jotka eivät sävelasteikkoja urkujensoiton opetuksessa käyttäneet perustelivat sitä sillä, että ne tehdään pianolla, toisaalta urkujen ollessa ensisoittimena asteikkoja oli siinä tapauksessa soitettu uruilla. Asteikkosoittoa käyttäneistä puolet harrasti sitä säännöllisesti ja puolet harvemmin. Kaksi vastaaja ilmoitti soitattavansa klaaveja siksi, koska tasosuoritusvaatimuksissa niitä edellytetään.

Etydit

Etydeitä oli opetuksessaan käyttänyt 81 % vastaajista. Etydeinä mainitaan käytettävän urkukouluista löytyvän materiaalin ohella Jacques van Oortmerssenin A Guide to duo and trio playing –Studies in historical fingering and pedalling for the organ -vihkoa, etydinomaisia kappaleita, mm. barokkimusiikkia, Einar Traerup Sarkin Toccata ja Marcel Dupré'n ”lyhyitä pedagogisia urkukoraaleja”, pianokouluista löytyviä pikkukappaleita sellaisenaan tai sovitettuina sekä omia tekeleitä. Jalkioharjoitteina käytettiin esim. Bachin teosten jalkiosooloja, Josef-Friedrich Doppelbauerin jalkioetydejä tai itse sävellettyjä harjoitteita.

Itse laadittu oppimateriaali

Vastaajista 44 % ilmoitti laatineensa oppimateriaalia itse. Tällaisia ovat esimerkiksi sovitukset pianoetydeistä ja -kappaleista sekä koraalisävelmistä, kamarimusiikkisovitukset, jalkio-sormioharjoitukset, jalkioetydit, improvisaatioharjoitukset ja omat sävellykset.

Erkki Vähäsarja on laatinut alkusoittojen ja improvisaation alkeiskoulun. Susanne Kujala ja Tomi Satomaa ovat tekemässä suomalaista lapsille suunnattua urkukoulua. Kujala on myös kokeillut erilaisia ja eritasoisia vaihtoehtoja asteikkojen, kolmisointujen ja kadenssien soittoon.

Alkeisopetuksen urkukoulujen tunnettavuus ja kokemuksia

Seuraavassa erittelen alkeisurkukoulujen tunnettavuutta ja niihin liittyviä kokemuksia. Urkukoulujen tunnettavuutta koskevissa vastauksissa tyhjä vastauskenttä on tulkittu kielteiseksi vastaukseksi. Urkukouluja koskevat kommentit olen kirjannut alle sellaisenaan.

Anne-Lise Lindberg Sjödinin Orgeskola on kyselyn perusteella tunnetuin vasta-alkajille suunnatuista urkukouluista. Se oli tuttu 44 %:lle vastaajista. Urkukouluun liittyen esitettiin seuraavanlaisia näkemyksiä:

- Tylsä ulkoasu, periaatteessa hyviä ideoita ja hyvä, että jalkio on heti mukana.
- Helppoja kappaleita jalkion kanssa. Tästä oli mukava siirtyä vaativampaan ohjelmaan.
- Pienelle vasta-alkajalle etenee liian nopeasti.

Björn Vidar Ulvedalenin Prelodium Orgelskole oli tuttu vain kahdelle vastaajalle.

- Tämäkin tylsä. Tuttuja melodioita jonkin verran. Ei voi käyttää aivan alkeissa olevalle, koska liian vaativa.

David Sangerin Play the Organ oli kolmelle vastaajalle tuttu.

- Ei ole alkeisvihko. Turhan teoreettinen.

Mats Åbergin urkukouluun oli tutustunut seitsemän vastaajaa eli 44 %. Siten se oli yhtä tunnettu kuin Lindberg-Sjödinin Orgelpuls, mutta vain kaksi vastaajaa ilmoitti sitä käyttäneensä, toinen heistä johdantona virsisoittoon.

- jalkioharjoituksia, kadensseja, ohjelmistokappaleita

Muista urkukouluista mainittiin jo tämän luvun alussa esillä olleet. Seuraavassa esittelen niihin liitetyt kommentit.

Suzuki -urkukoulu:

- En koe Suzuki asiaa omakseni. Sama teos monta kertaa hyvin pienellä variantilla puuduttaa oppilaan ja opettajan.
- Jalkioharjoitukset mukavia oppilaasta.

Forsmanin urkukoulu:

- Ohjelmistoa pidemmällä oleville
- Liian fiksu, vaikeatajuinen ja vaikeasti ymmärrettävissä ”tavalliselle nuorelle”, joka ei halua ammatikseen urkujensoittoa. Myöskin soitettavat sävellykset ”vähän kaukaa haettuja”.

Raition Ludus Organi:

- Hyviä jalkioharjoituksia ja pikkukappaleita
- Erinomainen barokkiohjelman kannalta, romanttinen puuttuu. Opettaa kuuntelemaan, etenee etydimäisesti.

Yksi vastaaja kommentoi yleisesti urkukouluja:

- En käytä urkukouluja. Harvoin niistä löytyy kivoja kappaleita, tai ne ovat ankeannäköisiä. Ulkomaisissa urkukouluissa on tosi vähän lapsille tuttuja kappaleita.

6 TASOSUORITUKSET JA OHJELMISTOT

SML on vuonna 2005 julkaissut urkujensoiton tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet, joiden on ajateltu omaavan valtakunnantasolla SML:n jäsenoppilaitosten piirissä suositusluonteisen statuksen. Toisaalta vallitsevaksi käytännöksi on aikojen saatossa muotoutunut, että monissa musiikkioppilaitoksissa ja konservatorioissa sekä sittemmin ammattikorkeakouluissa on hyödynnetty tai sellaisenaan sovellettu Sibelius-Akatemian eri vuosilta tai vuosikymmeniltä peräisin olevia kurssitutkintovaatimuksia ja ohjelmistoliitteitä. Lisäksi on laadittu oppilaitoskohtaisia paikallisista olosuhteista ja tarpeista nousevia malleja, joista tässä tutkielmassa esittelen Jokilaaksojen mallin.

6.1 SML:n tasosuoritusmalli

Suomen musiikkioppilaitosten liitto (SML ry) on vuonna 2005 julkaissut urkujensoiton tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet -dokumentin, jonka valmistelu on tapahtunut liiton hallituksen nimeämässä asiantuntijatyöryhmässä. Työryhmään ovat kuuluneet urkopedagogit Markus Malmgren, Anne Nietosvaara ja Ville Urponen (Stenroos, 31.1.2013 sähköpostiviesti). Asiakirjassa kuvataan tavoitteet, sisällöt ja suoritusvaatimukset perustasoilla 1-3 sekä musiikkiopistotasolla. Lisäksi oheismateriaalina on esimerkki urkujen asteikkosoitosta em. suoritustasoilla. Anne Nietosvaaran (1.4.2014 sähköpostiviesti) mukaan työryhmä ei ollut yksimielinen saavutetusta lopputuloksesta. Malli on saatavissa SML:n nettisivuilla (ks. lähteet).

Markus Malmgrenin (1.4.2014 sähköpostiviesti) mukaan tavoitteena oli luoda malli, jonka pohjalta urkujensoiton voisi aloittaa vaikka jo 5-vuotiaana. Aikaisemmin tällaista mallia ei ollut olemassa ja vallitseva näkemys oli pitkään se, että urkujensoiton aloittaminen on järkevää vasta pianonsoiton kolmannen perustason suorittamisen jälkeen. SML edellytti toimeksiannossaan, että tasosuo-

rituskuvausten tulee pohjautua samaan malliin, kuin kaikessa muussakin soitonopetuksessa.

Asiakirja on laadittu opetushallituksen taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteiden (Opetushallituksen määräys DNO 41/011/2002) hengessä. Sen esipuheessa todetaan uusien sisältöjen tuovan oppilaalle entistä enemmän vapautta ja opettajalle vastuuta ohjelmiston suhteen. Tärkeänä pidetään soittoinnostuksen herättämistä ja hyvän musiikkisuhteen ylläpitämistä.

Esipuheessa korostetaan yhteismusisoinnin merkitystä oleellisena osana opiskelua. Markus Malmgrenin (1.4.2014 sähköpostiviesti) mukaan ajatuksena on, että lapsi pääsee heti tekemään musiikkia. Se voi olla kaikenlaista yhteissoittoa, yhteislaulun säestämistä ynnä muuta. Malmgren kertoo suosivansa alkeistasolla urkusäestyksen jakamista kahden tai kolmen oppilaan kesken, jolloin kunkin tehtävät voivat olla niin helppoja, että jännitteisen tai motorisesti vaivalloisen soittotekniikan riskiä ei ole.

Tasosuorituksen ohjelmassa yhteismusisoinnin (kamarimusiikin) todetaan olevan suositeltavaa ja se voi pitää sisällään myös eri tyylejä, esimerkiksi kansanmusiikkia tai jazzia. Kolmannen perustason sekä musiikkiopistotason tasosuorituksissa on mahdollista soittaa myös sointumerkeistä tai numeroidun basson mukaan. Myös oman sävellyksen esittäminen tai improvisointi annetun teeman pohjalta on näissä tasosuorituksissa mahdollista. Ohjelma pyritään esittämään pääsääntöisesti ulkoa, mutta sen esittäminen kokonaan tai osittain nuoteista on myös mahdollista, mikäli se on sävellyksen esittämisen tai instrumentin luonteen kannalta tarkoituksenmukaista.

Tasosuoritukset koostuvat tässä mallissa ohjelmistoon sisältyvien sävellysten ohella asteikko- ja prima vista -soitosta sekä etydistä (etydeistä) tai etydinomaisesta teoksesta (teoksista) kaikilla tasoilla. Tomi Satomaan (29.1.2013 sähköpostiviesti) mielestä ne voivat olla vaikka jalkioetydejä joita opettajan tulee oppimateriaalien puutteessa tarvittaessa tehdä itse.

Esipuheessa todetaan, että asteikot soitetaan ”oppilaitoksessa sovittavien ainekohtaisten käytänteiden mukaan siten, että ne tukevat oppilaan kehittymistä ja huomioivat instrumentin erityispiirteet. Kaikki asteikot tulee soittaa viimeistään musiikkiopistotason aikana”. Tomi Satomaan (29.1.2013 sähköpostiviesti) mukaan asteikot tulee toki hallita ja ne soitetaan uruilla, jos niitä ei ole pianolla soitettu.

Esipuheen ohjelmistoa käsittelevässä kohdassa sanotaan, että teosluettelot on tarkoitettu opettajille esimerkinomaisesti ohjelmiston suunnittelun apuvälineiksi, joita voi soveltaa. Mihinkään tiettyyn teosluetteloon asiakirjassa ei kuitenkaan viitata eikä siitä näin ollen ole suoranaista apua eri suoritustasojen ohjelmistovalinnoissa. Perustasojen 1 ja 2 kuvauksissa kiinnitetään huomiota siihen, että ohjelmiston valinnassa tulee huomioida varsinaisten urkuteosten helpoimmillaankin edustavan yleensä kolmatta perustasoa tai D-tasoa ja siksi ohjelmisto voi koostua esimerkiksi pianokoulujen perusohjelmistosta ja perustasolla 1 esimerkiksi laulukokoelmista mukaan lukien virsikirja. Tässäkin heijastuu siis urkujensoittoon liittyvän alkeisopetusmateriaalin puute.

Mikko Anttilan mukaan (2004, 204) opetussuunnitelma, jonka pitäisi olla keskeinen opetustyötä ohjaava tekijä, jää tutkimusten mukaan opettajille usein etäiseksi ja käytännössä SML:n tasosuoritusvaatimukset ohjaavat usein opetustyötä, korvaten näin opetussuunnitelman. Peltokosken (2009, 38) tutkielman mukaan SML:n tasosuoritusvaatimukset ovat aiempaan verrattuna vapaammat mahdollistaen paremmin oppilaslähtöisen ohjelmistovalinnan. Urkujensoiton kohdalla on syytä muistaa, että niiden tasosuoritusvaatimuksia ei ennen vuotta 2005 ole SML:ssa ollut.

Ohjelmistoliite

Ohjelmistoliitettä pitää tarpeellisena selvä enemmistö eli 63 %. Vastaajista 19 % piti sitä tarpeettomana ja 19 % ei osannut sanoa tai ei vastannut kysymykseen. Yksi pedagogi piti sitä tarpeellisena vasta ylemmissä tasosuorituksissa (perustaso 3-) Ohjelmistoliite nähtiin hyvänä runkona, joka muodostaa eräänlaisen kivijalan tai ideapankin, jonka pohjalta ohjelmistoa voi rakentaa. Toisaalta tie-

dostettiin, että se voi helposti saada myös liian merkityksellisen roolin opetus-työtä ohjaavana tekijänä. Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin ainejohtaja, musiikin tohtori Jorma Hannikainen (1.3.2014, sähköpostiviesti) pitää ankkuroitumista tarpeellisena vertailtavuuden yhtenä työkaluna, mutta se ei kuitenkaan estä sitä, että ohjelmistoliitteen suosituksista perustellusti joissakin tapauksissa poike-taan. Urkuja ja cembaloa lukuun ottamatta kaikkiin SML:n tasosuoritusvaati-muksiin liittyy ohjelmistoliite.

Kehittämisvisioita

Kysymykseen siitä, millä tavalla tasosuoritusmallia tulisi kehittää, vastasi seit-semän urkopedagogia:

- Jalkiosoitto mukaan heti alusta! Jalkioetydi pakolliseksi jo perustaso 1 alkaen.
- Soittajat ovat yleensä edenneet pianonsoitossa pitkälle. Tämän vuoksi kurssit urkujen-soitossa voisivat olla napakoita vuosikursseja. Soittaja saa arvioinnista hyvän ponnah-duksen seuraavaan tavoitteeseen. Tasosuoritus-idean toistuminen on mielestäni tur-haa.
- Ks. Jokilaaksojen malli
- Tarvitaan malleja esim. asteikkosoittoon. Duprén urkukoulun asteikkosoitto voi olla pe-rustana esim. isompien tutkintojen kannalta. Pienempiin tutkintoihin voidaan kehittää erilaisia urkujen erikoispiirteitä huomioivia malleja, kuten perus I:ssä asteikko toteutet-tuna molemmilla käsillä niin, että neljä ääntä soitetaan vasemmalla ja neljä oikealla. Tämä kehittäisi myöhemmin tarvittavaa kykyä soittaa keskistemmoja (esim. Bachin fuu-gissa) osittain oikealla ja osittain vasemmalla kädellä. Ylimenot kädestä toiseen ei kuu-lu. Pienemmissäkin tutkinnoissa on syytä käyttää jalkiota alusta asti, vaikka aluksi erik-seen.
- Ohjelmisto päivitettävä.
- Tasosuorituksissa korostuu pianomateriaalin käyttö. Nyt kun urkumateriaaliakin on saa-tavilla, ohjelmisto- yms. suoritusohjeita voisi tarkentaa. Asteikkojen soittamiseen voisi olla selkeämmät ohjeet, nyt ovat sangen epämääräiset.
- Ehkä pitäisi olla 2 mallia: Niille, jotka ovat aikaisemmin soittaneet pianoa ja sitten niille, jotka ovat ilman pianotaustaa.

Ylivieskan musiikkiopiston rehtori Seija-Leena Latvakosken mukaan urkujensoi-ton perustason suoritusvaatimukset ovat liian ylimalkaiset ja vailla riittävää oh-jeistusta. Hänen mielestään ne on jäljennetty lähinnä pianon suoritusvaatimuk-

sista (Peltokoski 2009, 48). Ylivieskassa onkin laadittu omat tasosuoritusohjeet. Koska mallin lähtökohtana on ollut yhteisen, kaikkia instrumentteja koskevan sabluunan noudattaminen, on kokemus yhteydestä pianon suoritusvaatimukseen siten hyvin ymmärrettävissä. Toisaalta ohjelmiston osalta pelkästään uruille sävelletyn materiaalin merkitystä on turha ylikorostaa varsinkaan alkeistasolla (Malmgren 1.4.2014 sähköpostiviesti). Markus Malmgren korostaa, että on tärkeää alusta lähtien omaksua ajattelutapa, että uruilla voi ja pitää soittaa kaikkea mahdollista ja että sovittaminen ja soveltaminen kuuluu urkurin taitoihin alkeista lähtien.

Tasosuoritusmallin liitteenä olevassa asteikkosoittoa eri suoritustasoilla (pt 1-3 ja D) koskevassa ohjeistuksessa on Markus Malmgrenin (1.4.2014 sähköpostiviesti) mukaan virhe. Hän toteaa, että asteikkosoitto jalkiossa on kyseessä olevilla suoritustasoilla täysin epärealistista. Malmgrenin mukaan asteikkosoitto jalkiossa kuuluu vasta C -tasolle. Malmgren kertoo, että työryhmän tarkoituksena oli suositella asteikkojen soittamista soinnuttaen tai kaksiaanisesti, jolloin jalkiolla voidaan soittaa vuorojaloin bassoäänit kadenssijärjestyksen mukaan (ylöspäin I-V-I-IV-I-IV-VII6-I ja alaspäin esimerkiksi I-V-VI-I6-IV-I-V-I).

6.2 Sibelius-Akatemian malli

Sibelius-Akatemiassa käytetään oppilaitoksen itsenäisesti omaa yliopistollista opetustaan varten laatimia tasosuoritusvaatimuksia, jotka ankkuroituvat vahvasti ohjelmistoluetteloihin. Niitä on vuosien saatossa laadittu ja päivitetty useaan otteeseen, viimeksi keväällä 2013, jolloin työstä vastasi urkujensoiton opettaja Olli Pyylampi, uudistustyössä konsultoitui laitoksen urkujensoiton opettaja (Hannikainen 1.3.2014, sähköpostiviesti). Sibelius-Akatemian viisi ohjelmistoluetteloa edustavat tasoja pt3, D, C, B ja A.

Jorma Hannikainen toteaa painokkaasti (1.3.2014, sähköpostiviesti), että tasosuoritusvaatimuksia ja ohjelmistoluetteloita koskevat käytännöt ovat kunkin oppilaitoksen omaan vastuupiiriin kuuluvia asioita. Vallitsevaksi käytännöksi on kuitenkin aikojen saatossa muodostunut, että monissa musiikkioppilaitoksissa,

konservatorioissa ja ammattikorkeakouluissa sovelletaan joko sellaisenaan tai muunneltuna eri aikoina laadittuja Sibelius-Akatemian kurssitutkintovaatimuksia ja ohjelmistoluetteloita. Tutkielmani osoittaa, että näin menettelee 38 % SML:n jäsenoppilaitosten urkopedagogeista. Asiaa on tietenkin mahdollista problematisoida esimerkiksi tekijänoikeudellisesta näkökulmasta. Joka tapauksessa Sibelius-Akatemian vaatimukset ovat saaneet maassamme sellaisen roolin, johon niitä ei alun perin ole tarkoitettu.

Joissakin oppilaitoksissa käytäntöä perustellaan suoritusvaatimusten puolesta luontevalla jatkumolla kirkkomusiikin ammattiopintoihin. Urku auki! -hankkeen kanttorikyselyn vastauksissa esitetään, että urkujensoiton ohjelmisto- ja tasosuoritusvaatimukset sekä arvioinnin perusteet ja arvosteluasteikot tulisi yhdenmukaistaa ja selventää. Vastaaja toteaa eri musiikkioppilaitosten välillä olevan eroja näissä sekä myös pääsykokeiden arviointikriteeristöissä. Eri oppilaitoksissa suoritettut samantasoiset tasosuoritukset eivät ole suoraan vertailukelpoisia, johtuen juuri oppilaitosten vapaudesta ja autonomisuudesta opetussuunnitelman perusteiden soveltamisessa ja vaatimuskriteereiden määrittelyssä. Tietenkin voidaan perustellusti kysyä, pitäisikö eri oppilaitoksissa suoritettujen tasosuoritusten sitten olla keskenään vertailtavissa? Toisaalta pääsykokeisiin ja niissä annettaviin näytteisiin perustuva oppilasrekrytointi asettaa yhtenäisten pääsykoekriteereiden muodossa oppilaat siinä samalle viivalle.

Toinen syy Sibelius-Akatemian vaatimusten melko laajaan soveltamiseen saattaa olla käytännöllinen, on helppo käyttää asiantuntijoiden laatimaa valmista mallia. Sibelius-Akatemian vaatimusten käyttö voidaan kokea perustelluksi myös niiden edustaman korkean statuksen vuoksi, sillä onhan kyseessä yliopistotasoinen oppilaitos, jolla on pääasiallinen vastuu kirkkomuusikoiden ja urkureiden kouluttamisessa maassamme. Toisaalta on syytä huomata, että ennen vuotta 2005 ei ollut olemassa valtakunnallisen statuksen omaavaa urkujensoiton tasosuoritusmallia.

6.3 Jokilaaksojen malli

Jokilaaksojen musiikkiopistossa on käytössä oma tasosuorituskuvausmalli (2007, liite 5), jonka ovat laatineet opiston pitkäaikainen urkujensoiton opettaja Erkki Vähäsarja ja kirkkomuusikon koulutuksen omaava opiston rehtori Heidi Veikkola. Mallin laadinnassa on konsultoitu Oulun konservatorion ja Sibelius-Akatemian urkujensoiton lehtoreita ja opettajia.

Jokilaaksojen musiikkiopiston alueelta on 1970-luvulta tähän päivään ulottuvalla ajanjaksolla hakeutunut yli 20 opiskelijaa kirkkomusiikin ammattiopintoihin eli keskimäärin yksi oppilas joka toinen vuosi. Vahvana taustatekijänä vaikuttaa se, että opisto toimii alueella, jossa vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen vaikutus on varsin voimakasta ja musiikkiopiston oppilaista lähes puolet tulee liikkeen piiristä. Heille kirkkomusiikki edustaa sitä musiikin ammattilaisuutta, johon he mielellään hakeutuvat. Alueella investoiminen kotiurkuihin (esim. Johannes tms.) koetaan tärkeämmäksi kuin vaikkapa auton vaihtaminen parempaan. (Veikkola 3.3.2014 sähköpostiviesti.) Myös Ylivieskan musiikkiopisto, jossa niin ikään suuntautuminen kirkkomusiikkiin on ollut vahvaa, toimii vanhoillislestadiolaisen liikkeen aktiivisella alueella ja se onkin vahva suuntautumista selittävä tekijä näissä opistoissa.

Tuija Peltokoski (2009, 6) arvelee, tosin hivenen yleistäen, että koska musiikkioppilaitokset eivät tuota hakijoita kirkkomusiikin ammattiopintoihin, niiden toimintaa ohjaavat arvot oppilaan persoonallisuuden huomioimisesta eivät siltä osin toteudu. Ainakaan Jokilaaksojen opistoa Peltokosken kritiikki ei siis koske, ja urkujensoiton opetustarjonnan perusteina mainitaankin käytännön tarpeen lisäksi juuri Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteiden linjaus, jonka mukaan musiikkiopistossa on tarjottava mahdollisimman hyvät edellytykset oppilaalle, joka haluaa hakeutua alan ammatilliseen koulutukseen.

Jokilaaksojen opistossa urut sisältyvät pääsykokeiden soitinvalikoimaan, mutta kuitenkin todetaan, että ”urkujensoiton opiskelun aloittaminen on tulosten puolesta järkevää aikaisintaan siinä vaiheessa, kun oppilas omaa pianonsoitossa

perusasteen kolmannen tason taitoja tekniikan, kosketuksen ja musiikillisen ajattelun suhteen.” Oppilas voi halunsa mukaisesti valita joko liturgisen tai solistisen linjan. Oppilaiden jakauma näiden linjojen kesken on ollut 80 % / 20 % (Veikkola 3.3.2014 sähköpostiviesti). Urkujensoiton ohella annetaan perustasolla opetusta myös vapaassa säestyksessä, pianonsoitossa ja opistotasolla laulussa. Vapaassa säestyksessä oppilas suorittaa joko pianolla tai uruilla perustasolla ensimmäisen ja opistotasolla toisen tasosuorituksen. Pianonsoitossa ja laulussa tasosuoritukset ovat vapaaehtoisia. Uruissa tasosuorituksia on kaksi: perustaso ja musiikkiopistotaso ja kumpaakin edeltää kahdesta kolmeen vuotta kestävätkä urkuopinnot. Opiskelija voi tehdä joko solistisen tai liturgisen tasosuorituksen tai molemmat.

Liturgisella linjalla opintoihin kuuluu mm. perehtyminen kirkollisten toimitusten musiikkiin ja kirkkovuosikeskeiseen ohjelmistovalintaan. Liturgisen linjan tasosuoritus on kaksiosainen: ohjelmistosoitto ja urkurin tehtävien hoitaminen messussa. Urkusävellyksiä messussa on soitettava vähintään kolme (alku-, vastaus-, ehtoollis- ja päätösmusiikki). Liturgisen soiton kohdalla oppilaan pitää soittaa oma alkusoitto (sävellys tai improvisaatio) ainakin yhteen virteeseen, yhdessä virressä tulee käyttää omaa soinnutusta ja yhden koraalin on oltava transponoitu.

Jokilaaksojen malli nojaa vahvasti Sibelius-Akatemian urkujensoiton ohjelmistoluetteloihin, joita Erkki Vähäsarja on täsmentänyt. Hän kertoo käyneensä läpi suuren määrän urkuohjelmistoa kahden diplomiurkurin kanssa perustason sekä musiikkiopistotason ohjelmiston määrittelemistä varten. Heidi Veikkola (3.3.2014 sähköpostiviesti) pitää luonnollisena Jokilaaksojen mallin yhteyttä Sibelius-Akatemian vaatimukseen, koska sen laadinnassa on tehty yhteistyötä ja se tasoittaa myös Sibelius-Akatemian opettajien näkökulmasta tietä ammatitopintoihin siirryttäessä.

Malli eroaa SML:n tasosuorituskuvauksista ainakin siten, että asteikot soitetaan pianolla, kamarimusiikin osuus on vähäisempi, urkurien perinteen mukaisesti

sävellykset soitetaan nuoteista ja jalkiota tulee pääsääntöisesti käyttää kaikissa sävellyksissä.

6.4 Tasosuoritusmallien soveltaminen kyselytutkimuksen valossa

SML:n tasosuoritusmallin tunnettavuus oli 63 %. Tyhjät vastauskentät on tulkittu kielteiseksi vastaukseksi, samoin vastaus, jossa SML:n mallin epäillään olevan sama kuin Sibelius-Akatemian malli. SML:n mallia ilmoitti varauksetta käyttävänsä kuitenkin vain 19 %, mutta kaikkiaan 50 % urkopedagogeista oli sitä josakin määrin soveltaen käyttänyt. Yhdessä oppilaitoksessa se oli sisäänajovaiheessa.

31 % vastaajista ilmoitti käyttävänsä tai soveltavansa Sibelius-Akatemian vaatimuksia. Lisäksi yksi vastaaja viittasi oman oppilaitoksensa vaatimukseen, jotka nekin tosin nojaavat Sibelius-Akatemian vanhoihin tasosuoritusvaatimukseen. Näin ollen siis 38 % musiikkioppilaitosten tasosuorituksista pohjautuu Sibelius-Akatemian vaatimukseen. Jokilaaksojen musiikkiopiston mallia käsitellään luvussa 6.3.

SML:n malli ei siis ole ainakaan toistaiseksi saavuttanut statusta valtakunnantason yleisenä ohjeistuksena. Tutkimus osoittaa myös, että siihen kohdistuu muutospaineita.

7 OPETTAJIEN KOMPETENSSIT JA TÄYDENNYSKOULUTUSTARPEET

7.1 Kompetenssit

Kyselyyn vastanneiden pedagogien koulutustaustaa tarkasteltaessa voidaan todeta, että musiikkioppilaitoksissa urkujensoitonopetuksesta vastaavat ovat hyvin korkeasti ja usein myös monipuolisesti koulutettuja. Heistä kaikki olivat suorittaneet ylemmän korkeakoulututkinnon tai siihen rinnastuvan tutkinnon. Vastaajista 13 oli peruskoulutukseltaan musiikin maistereita. Heistä viisi oli suorittanut kaksi maisterin tutkintoa, joista kahdella se oli toinen musiikin maisterin tutkinto ja muilla kolmella joko filosofian-, teologian- tai kasvatustieteen maisterin tutkinto. Maisterin peruskoulutuksen suorittaneiden joukossa oli lisäksi kaksi musiikin tohtoria ja yksi tohtorikoulutettava. Vastaajista kolme oli suorittanut vanhamuotoisen diplomiurkurin tutkinnon. Yhteensä kymmenen vastaajaa eli 63 % oli suorittanut urkujensoitossa korkeimman tason kurssin (A-taso, diplomitutkinto) ja lisäksi yksi oli sitä parhaillaan valmistelemassa.

Jonkinlaista pedagogista koulutusta oli saanut 94 % vastaajista ja 81 % oli suorittanut instrumenttiopettajan pätevyyden tai ainakin tehnyt instrumenttipedagogisia opintoja. Puolet vastaajista oli suorittanut soitonopettajan pätevyyden, yleisimmin urkujensoiton tai pianonsoiton opettajan opinnot tai molemmat. Kaksi vastaajista oli lisäksi pätevöitynyt varhaisiän musiikkikasvatukseen, yksi nokkahuilupedagogiikkaan ja yksi harmonikkapedagogiikkaan. 31 % oli suorittanut puolestaan urkupedagogiikan, urkuimprovisointipedagogiikan tai pianopedagogiikan opintoja. Tässä kohden on hyvä huomioida, että urkujensoiton A-kurssin suorittamisen edellytyksenä Sibelius-Akatemiassa on mm. urkupedagogiikka 2 -opintojakson suorittaminen. Kasvatustieteen yliopistollisia opintoja oli suorittanut kolme opettajaa. Heistä yksi tosin toteaa, ettei siitä ole ollut mitään hyötyä soitonopetuksen kannalta, eikä muutenkaan.

Vastaajista 44 % koki koulutustaustansa antavan heille riittävät valmiudet urkujensoiton opetukseen alkeistasolla, 44 % koki, ettei koulutustausta anna eväitä alkeisopetukseen ja 12 % ilmoitti siitä olevan hyötyä vain osittain. Negatiivisia vastauksia tähän kysymykseen annettiin koulutustaustasta riippumatta. Perustason opetukseen koulutustaustan antamat valmiudet koki riittävinä 75 %, osittain riittävinä 13 % ja riittämättöminä 13 %. Vastaavat prosenttiosuudet opistotasolla (D) olivat 75 %, 6 % ja 19 %. Ylemmillä suoritustasoilla (C-) koulutustaustan antamat valmiudet koki riittäviksi 63 % ja riittämättömiksi 38 % vastaajista.

Merkillepantavaa on, että 43 % vastaajista, joilla oli sellaisia oppilaita, joille urut ovat ensisoin, koki, ettei heidän koulutustaustansa anna heille riittäviä valmiuksia alkeistason oppilaiden opettamiseen. Parhaiten koulutuksen antamien valmiuksien koettiin olevan hyödynnettävissä perus- ja opistotasolla ja vähiten alkeisopetuksessa ja toisaalta opistotason jälkeisillä suoritustasoilla. Niiden vastaajien kohdalla, jotka kokivat riittämättömyyttä koulutustaustan antamien valmiuksien osalta D-tasolla ja sitä ylemmillä tasoilla, on nähtävissä yhteys saatuun koulutukseen. He eivät olleet yhtä lukuun ottamatta suorittaneet urkujensoiton A-kurssia, eikä heillä mainittua poikkeusta lukuun ottamatta ollut suoritettuna opintoja, jotka tuottaisivat urkujensoiton opettajan kelpoisuuden. Urkopedagogiikan opinnot olivat tässä ryhmässä lähes olemattomat.

Sitä kuinka merkittävä opetustarjontaa rajaava tekijä on puute ammattitaitoisista opettajista, ei tämän tutkimuksen puitteissa ole mahdollista todentaa. Susanne Kujala arvelee (Organum 2013, 11), että yksi pianotaustan vaatimusta selittävä tekijä saattaa olla urkujensoiton alkeisopetukseen perehtyneiden opettajien puute. Vastuu yliopistollisesta urkopedagogiikan opetuksesta on tällä hetkellä Sibelius-Akatemian Kirkkomusiikki ja urut -aineryhmällä, joka vastaa kaikesta urkumusiikkiin liittyvästä opetuksesta (Hannikainen 1.3.2014 sähköpostiviesti).

Urku auki! -hankkeen musiikkioppilaitoksille suunnatun kyselyn vastauksissa tulee vahvasti esille kokemus siitä, että kanttorit eivät halua opettaa ja vetoavat esimerkiksi kiireeseen. Onkin totta, että myös kirkossa työtahti on kiristyvän talouden puristuksessa ja resurssien niuketessa muuttunut hektisemmäksi. Lisäk-

si kanttorit ovat muiden kirkon ns. hengellisten työntekijöiden tavoin työaikalain sitovuuden ulkopuolella, työ on kuormittavaa, säännöllinen opetustyö vaatii sivutoimiluvan, eikä ammatillinen peruskoulutus anna valmiuksia opetustyöhön. Leena Tiitun tutkimus (2009, 139) osoittaa, että kanttoreista 9 % piti itseään muusikkotyypiltään pedagogina.

Kanttoreiden koulutuksessa pedagogiikan osuutta tulisi mielestäni määrällisesti ja laadullisesti kehittää, sillä on suorastaan kummallista, että peruskoulutuksen tarjoama anti alalla, jossa kuitenkin keskeisellä sijalla on pedagogiikan soveltaminen, on lähes olematon. Kanttorin työssä pedagogiikka on nimittäin läsnä monessa: rippikoulutyössä, oppilaitosten ja päiväkotien kanssa tehtävässä yhteistyössä, jumalanpalvelus- ja virsikasvatuksessa, musiikkiryhmien johtamisessa ja ohjelmiston harjoittamisessa. Tiiviiseen opetuspakettiin ei mielestäni ole kuitenkaan tarpeen lisätä opintojaksoja, vaan asioita tulisi tarkastella enemmän pedagogiikan näkökulmasta, mikä voi tuottaa ymmärrystä erilaisista oppimista-voista, ryhmädynamiikasta ym. Oman kokemukseni mukaan kanttorikoulutuksen tarjoama anti erityisesti rippikoululaisten sekä lasten- ja nuorten kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyen on ollut lähes olematonta.

Leena Tiitun (2009, 151) tutkimuksen mukaan kanttorit pitivät tärkeimpänä tehtävänkuvansa osa-alueena kuoroja, musiikkiryhmiä ja muuta musiikkikasvatuksellista toimintaa, jotka edustavat kanttorin opetustyötä omimmillaan. Kanttorin musiikkikasvatustehtävä perustuu kirkkojärjestykseen (KJ: 6 § 39). Rippikouluopetukseen liittyviin asioihin on viime aikoina kiinnitetty enemmän huomiota sekä perus- että täydennyskoulutuksessa, mutta koulutuksen ja käytännön kohtaamisessa voidaan todeta olevan puutteita. Tiitun mukaan onkin mietittävä onko koulutus ja materiaalitarronta tarjonnut vain sisällöllistä apua opetukseen jättäen varjoonsa rippikoulun opettajan tarvitseman kasvatuksellisen ja asenteellisen tuen. (Tiitu 2009, 132–133.)

Hannu Vapaavuori toteaa Pitäjänmuusikko selvityksessään (2005), että kanttoreiden koulutuksen tulisi vastata tehtävää ja toimenkuvaa, mutta nykytilanteessa tämä ei toteudu. Vapaavuoren mukaan musiikkikasvatuksen merkitystä tulisi korostaa niin kanttorin tehtävän toteutuksessa kuin koulutuksessakin. (Tiitu

2009, 40.) Tältä pohjalta kanttoreiden kelpoisuusvaatimuksia on muutettu siten, että ylempää korkeakoulututkintoa edellyttävään kanttorin virkaan tuottaa kelpoisuuden myös 31.7.2010 jälkeen suoritettu filosofian tai kasvatustieteen maisterin tutkinto, jossa pääaineena on musiikkikasvatus (Kirkon säädöskokoelma nro 108 [viitattu 14.3.2014]). Myös piispainkokouksen asettama kanttorikoulutustoimikunta on tiedostanut pedagogisen osaamisen lisäämistarpeen kirkkomusiikkikoulutuksessa (Kanttorikoulutustoimikunnan toimintakertomus 2013).

7.2 Täydennyskoulutus

Vastaajista 69 % piti täydennyskoulutusta tarpeellisena ja 31 % ei sitä toivonut. Vastauksista nousee selkeästi esille kolmenlaisia täydennyskoulutustoiveita. Lähes puolet koki tarpeellisena ohjelmistoon ja oppimateriaaleihin liittyvän koulutuksen. Erityisesti kaivattiin koulutusta alkeistason ohjelmistoon ja opetusmateriaalien käyttöön. Lähes yhtä tarpeellisena pidettiin alkeispedagogiikkaan liittyvää koulutusta, joka antaisi eväitä pienten urkuoppilaiden ja toisaalta sellaisten oppilaiden, joille urut ovat ensisoin, opettamiseen. Reilu kolmannes vastaajista kaipasi urkupedagogien kokoontumisia, jotka voisivat toimia esimerkiksi hyvien käytänteiden ja oppimateriaalien jakamisen sekä yhteisen ideoinnin foorumeina. Konkreettisenä ehdotuksena esitettiin myös, että SML:n nettisivuille tai jonnekin muualle voisi perustaa yhteisen materiaali- ja ideapankin esimerkiksi alkeisohjelmistoon liittyen.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Edellä esitetyn perusteella voidaan todeta, että urut voi olla ensisoitin, eikä pianotaustan vaatimus perustu ainakaan mihinkään tekniseen tai ergonomiseen seikkaan. Toisaalta aiemmista pianonsoiton opinnoista ei voida katsoa olevan suoranaista haittaakaan vaan ne pikemminkin hyödyttävät ja tukevat myös urkujensoiton opintoja. Olennaista on kuitenkin ymmärrys eri klaaveerisoitinten äänenmuodostustavan ja soittotekniikan eroista. Monet tutkimusaineistossa mainitut urkujensoiton opetustarjonnan vähäisyyttä selittävät tekijät ovat melko helposti ratkaistavissa. Suurimmat haasteet ovat alkeisopetusmateriaalin puute sekä yhteistyön tiivistäminen paikallistasolla seurakuntien ja musiikkioppilaitosten kesken. Nykyistä tiiviimpi yhteistyö voi tuottaa pitkällä tähtäimellä hyötyä molemmille osapuolille.

Opetustarjonta

Urkujensoiton opetuksen tilannetta maamme musiikkioppilaitoksissa on selvitetty vuonna 2011 Urku auki! -hankkeeseen liittyen. Tuolloin urkujensoiton opetusta annettiin 19 %:ssa SML:n jäsenoppilaitoksia. Kolmessa vuodessa urkujensoiton opetusta antavien oppilaitosten määrä on noussut hankkeen ansiosta tai siitä huolimatta viidellä prosenttiyksiköllä 24 %:iin. Koska suuressa osassa oppilaitoksia urkujensoittoa opiskelevien määrä on vain yksi tai kaksi oppilasta, heijastuvat muutokset helposti opetusta tarjoavien oppilaitosten lukumäärään. Pie-nellä oppilasmäärällä on yhteys myös oppilasarviointin menetelmiin siten, että se kaventaa luonnollisesti vertaisarviointin toteuttamismahdollisuuksia oppilaitoskohtaisella tasolla. Kaikkiaan kolmasosa SML:n jäsenoppilaitoksista on viimeisen kolmen vuoden aikana järjestänyt tai tarjonnut urkujensoiton opetusta.

Oppimateriaalit

Suomenkielistä ja suomalaiseseen musiikkikulttuuriin pohjautuvaa urkujensoiton alkeisopetukseen tarkoitettua urkukoulua ei toistaiseksi ole olemassa. Tällainen

materiaali on kuitenkin valmistumassa lasten urkapedagogiikkaan orientoituneiden Susanne Kujalan ja Tomi Satomaan toimesta. Käyttökelpoista oppimateriaalia kyllä löytyy, mutta sitä pitää osata etsiä ja koota useista eri lähteistä. Usein materiaalin mielekäs käyttö edellyttää opettajalta myös soveltamista tai sovittamista. Esimerkiksi piano-ohjelmistoa käytettäessä opettaja voi siirtää tai lisätä muutaman bassoäänen jalkiolla soitettavaksi. Markus Malmgrenin (1.4.2014 sähköpostiviesti) mukaan olemassa olevaa klaveeriohjelmistoa voi ja pitää käyttää alkeistasolla soitinrajoista riippumatta. Sävelasteikkojen osalta olisi tarvetta täsmällisempään ohjeistukseen niiden toteutustavoista eri tasoilla, varsinkin jos niiden soittamista edellytetään myös tasosuorituksissa.

Tasosuoritusvaatimukset

SML on vuonna 2005 julkaissut urkujensoiton tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet, joiden on ajateltu omaavan valtakunnantasolla SML:n jäsenyhdistysten piirissä suositusluonteisen statuksen. Ajatus ei ole kuitenkaan toistaiseksi toteutunut, sillä vain 19 % urkujensoiton opettajista ilmoitti sellaisenaan käyttävänsä SML:n mallia ja kaikkiaan puolet oli sitä ainakin jossakin määrin soveltanut. Mallin tunnettavuus oli 63 %.

Toisaalta vallitsevaksi käytännöksi on aikojen saatossa muotoutunut, että monissa musiikkioppilaitoksissa ja konservatorioissa sekä sittemmin ammattikorkeakouluissa on hyödynnetty tai sellaisenaan sovellettu Sibelius-Akatemian eri vuosilta tai vuosikymmeniltä peräisin olevia kurssitutkintovaatimuksia ja ohjelmistoliitteitä. Näin ilmoitti menettelevänsä 38 % tutkimusjoukosta.

Lisäksi on laadittu oppilaitoskohtaisia malleja, kuten Jokilaaksojen malli, joka nousee toisaalta paikallisesta tarpeesta ja toisaalta palvelee hakijoiden tuottamista kirkkomusiikin ammattiopintoihin. Siinä on mielestäni hyviä aineksia myös pohdittaessa mahdollisesti tulevaisuudessa SML:n valtakunnallisten tasosuoritusvaatimusten uudistamista.

Tasosuoritusvaatimusten ankkuroitumista ohjelmistoliitteeseen pitää tarpeellisenä 63 % urkapedagogeista. SML:n tasosuoritusmalli tulisikin päivittää ja ank-

kuroida se sisällöllisesti ohjelmistoluetteloon, jolloin se olisi nykyistä huomattavasti käyttökelpoisempi. Jalkiosoiton asemaa tulisi vahvistaa ja ottaa se mukaan jo heti ensimmäisestä tasosuorituksesta alkaen, sillä kyseessä on kuitenkin keskeinen urkujen soittamiseen liittyvä ominaispiirre. Nykyisissä vaatimuksissa jalkio tulee mukaan vasta perustason kolmannessa tasosuorituksessa ja siinäkin sen käyttäminen on pakollista vain yhdessä kappaleessa. Asteikkosoitosta tulisi myös laatia selkeämmät ja yksityiskohtaisemmat ohjeet eri suoritustasoilla.

Koulutus

Musiikkiopistoissa urkujensoiton opettajina toimivat ovat korkeasti ja monipuolisesti koulutettuja. Kuitenkin 44 % opettajista koki, ettei heidän koulutustaustansa anna valmiuksia urkujensoiton alkeisopetukseen ja 12 % koki siitä olevan hyötyä vain hieman. Näin ollen 56 % urkujensoiton opettajista koki koulutustaustan antamien valmiuksien olevan puutteellisia alkeisopetuksen osalta. Urkujensoiton opetustarjonnan lisääntyminen musiikkioppilaitoksissa lisää myös ammattitaitoisten sekä lasten urkopedagogiikkaan perehtyneiden opettajien tarvetta. Alkeisopetuksen koulutuksen kehittäminen onkin vahva ja keskeinen urkopedagogiikan koulutuksen tulevaisuuden kehittämishaaste.

Parhaiten koulutuksesta katsottiin olevan hyötyä perus- ja opistotasolla olevien opettamisessa. Ylemmillä suoritustasoilla koulutustaustan antamia eväitä piti riittämättöminä 38 % vastaajista. Tässä ryhmässä on nähtävissä selkeä yhteys saatuun koulutukseen, siten, että vastaajilla ei ollut yleisesti ottaen suoritettuna pedagogisia opintoja tai urkujensoiton ylintä tasosuoritusta (A).

Täydennyskoulutusta piti tarpeellisenä runsaat kaksikolmasosaa urkopedagogeista. Täydennyskoulutustoi-veissa nousevat myös vahvasti esille tarpeet alkeisopetuksen kysymyksiin liittyvästä koulutuksesta. Erityisen tarpeellisenä pidettiin ohjelmistoon ja oppimateriaaleihin liittyvää koulutusta varsinkin alkeistason, sekä alkeispedagogiikkaan liittyvää koulutusta. Viime vuosina kirkkohallitus on kyllä järjestänyt pienimuotoisia lasten- ja nuorten urkopedagogiikan kursseja, mutta kyselytutkimuksen perusteella tarve on edelleen ilmeinen.

Lisäksi hieman reilu kolmannes vastaajista kaipasi urkapedagogien kokoontumisia, jotka voisivat toimia esimerkiksi hyvien käytänteiden ja oppimateriaalien jakamisen sekä yhteisen ideoinnin foorumeina. Konkreettisena ehdotuksena esitettiin myös yhteisen alkeisohjelmiston materiaali- ja ideapankin perustamista.

Kirkkomusiikkikoulutuksessa on myös viime vuosina tiedostettu tarve pedagogisen osaamisen lisäämiseen. Vuodesta 2010 lähtien pedagogisten opintojen osuus kirkkomuusikon kelpoisuuden tuottavassa koulutuksessa on piispainkokouksen päätöksellä ollut 10 opintopistettä. Pelkän muodon täyttämisen sijasta pitäisi kuitenkin kiinnittää enemmän huomiota myös koulutuksen kvalitatiiviseen sisällön uudistamiseen ja kehittämiseen. Pedagogiikan osuutta sekä perus- että täydennyskoulutuksessa olisi varmasti tarvetta edelleen lisätä. Kysyntää on myös perusopintojen jälkeiselle koulutukselle, joka tuottaa instrumenttiopettajan pedagogisen kelpoisuuden.

Tutkielman hyödyntämismahdollisuudet

Tutkielmani tarjoaa ajantasaisen katsauksen urkujensoiton opetuksen toteutumisesta SML:n jäsenoppilaitoksissa. Kyselytutkimuksen tuloksista voi olla hyötyä kehitettäessä urkujensoiton alkeistason oppimateriaaleja ja uudistettaessa tasosuoritusvaatimuksia ja ohjelmistoliitteitä valtakunnallisella tasolla tai oppilaitoskohtaisesti paikallistasolla. Täydennyskoulutustoiveita koskevat tulokset ja kehittämissuhteet voivat hyödyttää muun muassa Suomen evankelisluterilaisen kirkon Kanttorikoulutustoimikuntaa ja Suomen musiikkioppilaitosten liittoa sekä muita koulusta järjestäviä tahoja kehitettäessä kirkkomuusikoiden ja urkapedagogien täydennyskoulutusta.

Tutkielman virhemahdollisuudet

Urkujensoiton ajantasaisen opetustilanteen kartoituksessa käytettyyn menettelytapaan sisältyy virhemahdollisuus, jos oppilaitosten nettisivuilla esitetty tieto ei kaikilta osin olisi nykytilanteen mukaista. Kartoitus perustuu SML:n jäsenoppilaitosten nettisivuilla oleviin opetustarjonnan kuvauksiin ja opetushenkilökunnan luetteloihin. Havaintoja on verrattu myös Urku auki! -hankkeessa vuonna 2011

tehdyn kyselyn tuloksiin ja lisäksi on tehty yksittäisiä tarkistuksia. Toisaalta kaikille SML:n jäsenoppilaitoksille suunnatun kyselyn avulla olisi tuskin päästy nykyiseenkin tarkkuuteen, ottaen huomioon sen, että vastausprosentti olisi suurella todennäköisyydellä ollut korkeintaan puolet.

Jatkotutkimusaiheita

Erityisesti urkujensoiton alkeisopetukseen liittyviin seikkoihin keskittyvien tutkimusten määrä on toistaiseksi varsin vähäinen johtuen siitä, että urkujen tarjoaminen lasten aloitussoittimeksi on yleisesti ottaen suhteellisen uusi ilmiö. Tutkittavaa ja kehitettävää tällä alueella siis varmasti riittää. Varsinaista aihetta käsittelevää kirjallisuutta ei meillä oikeastaan ole olemassa.

Kiinnostava ja hyödyllinen aihe voisi olla vaikka sen selvittäminen, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet urkujensoiton opetuksen laajamittaiseen järjestämiseen tietyissä musiikkioppilaitoksissa. Esimerkiksi Kuusamon, Espoon ja Ylivieskan opistoissa urkujensoiton opetuksella on ollut vahva asema ja merkitys myös ammattiopiskelijoiden tuottamisessa.

Toinen kiinnostava tutkimuksen kohde olisi maamme urkupedagogisen osaamisen kartoittaminen. Tässä yhteydessä voisi myös selvittää, mitkä eri koulutuspolut ovat aikojen saatossa tuottaneet urkupedagogin kelpoisuuden ja mihin työtehtäviin koulutuksen omaavat ovat sijoittuneet.

Lopuksi

Urkuja ja urkutaidetta esillä pitämällä voidaan lisätä tietoisuutta ja herättää kiinnostusta, joka vaikuttaa myönteisellä tavalla suhtautumiseen urkumusiikkia ja urkujensoitonopiskelua kohtaan. Suuntautuminen urkujensoittoon nykyistä varhaisemmassa vaiheessa voi lisätä hakeutumista kirkkomusiikkialan ammatteihin ja työelämään, jossa työvoiman tarve tulee tulevaisuudessa kasvamaan ns. suurten ikäluokkien eläköitymisen vuoksi. Tämän ajan ilmiöt ja ihmisten musiikillisten maailmankuvien murros haastavat myös kirkon. Uskon kuitenkin, että vuosisatainen kirkkomusiikkitraditio kantaa ja säilyy elävänä myös tulevaisuudessa.

LÄHTEET

Kirjalliset lähteet:

Painamattomat:

Ahlberg, Liisa 2008. Soitinvalintana urut: Kuinka tulevat urkurit voisivat löytää soittimensa aikaisemmin. Helsinki: SOKLA/ Sibelius-Akatemia.

Anttila, Mikko 2004. Musiikkiopistopedagogiikan teoriaa ja käytäntöä. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita. No 39.

Eho, Ulla 1987. Suomessa ilmestyneet urkukoulut. Helsinki: Sibelius-Akatemia.

Jokilaaksojen musiikkiopisto 2009. Urkujensoiton tasosuoritusvaatimukset.

Peltokoski, Tuija 2009. Musiikin perusasteelta kohti kirkkomusiikkiopintoja. Kuopio: Sibelius-Akatemia.

Sarametsä, Henri 2014. Kyselytutkimusaineisto. Suomen musiikkioppilaitosten liiton jäsenoppilaitosten urkopedagogeille vuonna 2014 toimeenpannun kyselytutkimuksen aineisto. Tutkimuksen tekijän hallussa.

Satoma, Tomi 2012. Urut ensisoittimeksi: Lasten urkujensoiton tilanne Suomessa. Tampere: Tampereen yliopisto.

Sibelius-Akatemia. ohjelmistoluettelot, urut.

Urku auki! -hanke 2011. Suomen musiikkioppilaitosten liiton jäsenoppilaitoksilleen vuonna 2011 toimeenpannun kyselytutkimuksen ja Suomen evankelisluterilaisen kirkon Kirkkohallituksen Suomen evankelisluterilaisen kirkon kanttoreille vuonna 2011 toimeenpannun kyselytutkimuksen aineistot.

Painetut:

Forsman, Folke 2001. Urkukoulu. Esityskäytäntöjen peruskurssi. Helsinki: WSOY.

Harjunmaa-Hannikainen, Kaisa-Leena 2012. Urut taistelukentällä. Kirkkomusiikki 2/2012, 5.

Hirsjärvi, S. & Remes, P & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Organum 2013. Organum -lehti 3/2013. Helsinki: Organum -seura.

Pajamo, Reijo & Tuppurainen, Erkki 2004. Kirkkomusiikki. Suomen musiikin historian täydennysosa. Helsinki: WSOY.

Pelto, Pentti 2004. Miten urut tulivat Suomeen. Teoksessa Kirkkomusiikki. Toim. Haapasalo & Lauerma & Nissinen & Suikkanen. Helsinki: Edita Prima Oy.

Rautioaho, Asko 2007. Suomen urut 2006. Urkumatrikkeli. Helsinki: Suomen Kanttori-urkuriliitto.

Suikkanen, Pekka 2004. Olipa kerran urut. Teoksessa Kirkkomusiikki. Toim. Haapasalo & Lauerma & Nissinen & Suikkanen. Helsinki: Edita Prima Oy.

Tiitu, Leena 2009. Kanttorin ammattikuva. Kanttoreiden käsitys ammatistaan ja siihen kohdistuvasta ulkopuolisesta vaikutuksesta. Diss. Helsinki: Sibelius-Akatemia.

Urponen, Ville 2010. Intomielisen nuoruuden vääjäämätöntä voimaa. Suomalainen urkumusiikki toiseen maailmansotaan asti. Helsinki: Sibelius-Akatemia.

Sähköiset lähteet:

Kanttorikoulutustoimikunnan toimintakertomus 2012. Viitattu 3.3.2014.

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/0F61D00B4BB4204DC2257824002D1BD6/\\$FILE/Kako-toimintakertomus2012.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/0F61D00B4BB4204DC2257824002D1BD6/$FILE/Kako-toimintakertomus2012.pdf)

Kanttorikoulutustoimikunnan toimintakertomus 2013. Viitattu 28.3.2014.

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/A8BA8219D04C11B9C2257703003D4F7E/\\$FILE/KAKO-Toimintakertomus%202013.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/A8BA8219D04C11B9C2257703003D4F7E/$FILE/KAKO-Toimintakertomus%202013.pdf)

Kirkkohallitus 2012. Kirkon tilastollinen vuosikirja 2012. Helsinki: Kirkkohallitus. Viitattu

24.2.2014. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/8A75CE045AD09FE4C22577AE00256611/\\$FILE/Koko_vuosikirja_2012_12092013.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/8A75CE045AD09FE4C22577AE00256611/$FILE/Koko_vuosikirja_2012_12092013.pdf)

Kirkon säädöskokoelma nro 108. Viitattu 14.3.2014.

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/B06C954A6CD032D1C22578C4003BF146/\\$FILE/2010-10-liite.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/B06C954A6CD032D1C22578C4003BF146/$FILE/2010-10-liite.pdf)

Mäkinen, Eeva 2004. Pianisti cembalistina. Cembalotekniikka cembalonsoittoa aloittavan pianistin ongelmana. Diss. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Viitattu 28.2.2014.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18726/950391836X.pdf?sequence=1>

Rantala, Olli 2011. Klaveerit rinnakkain. Urkujen- ja pianonsoiton opinnot Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin koulutuksessa. Diss. Kuopio: Sibelius-Akatemia. Viitattu 28.2.2014.

http://ethesis.siba.fi/files/klaveerit_rinnakkain_kirj_ty.pdf

Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry 2005. Urut. Tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet. Viitattu 8.5.2013.

<http://www.musiikkioppilaitokset.org/fi/musiikinopetus/tasosuoritukset/kosketinsoittimet>.

Urku auki! Viitattu 24.2.2014. http://www.musicedu.fi/fi/urku_auki

Haastattelut:

Salumäe, Ene, urkuri, urkopedagogi. Haastattelu 17.11.2012.

Sähköpostiviestit:

Hannikainen, Jorma, Kirkkomusiikin ja urkujen aineryhmän johtaja. Sibelius-Akatemia. 1.3.2014 sähköpostiviesti.

Harjunmaa-Hannikainen, Kaisa-Leena, vs. musiikkisihteeri. Kirkkohallitus. 10.10.2012 sähköpostiviesti.

Malmgren, Markus, urkuri, urkopedagogi. 1.4.2014 ja 4.4.2014 sähköpostiviestit.

Nietosvaara, Anne, urkujensoiton lehtori. Tampereen ammattikorkeakoulu. 1.4.2014 sähköpostiviesti.

Satoma, Tomi, urkuri, urkopedagogi 29.1.2013 sähköpostiviesti.

Stenroos, Minna, liittosihteeri. Suomen musiikkioppilaitosten liitto SML ry. 31.1.2013 ja 19.2.2014 sähköpostiviestit.

Veikkola, Heidi, rehtori. Jokilaaksojen musiikkiopisto. 3.3.2014 sähköpostiviesti.

Kyselylomake

Henri Sarametsä, Turun Ammattikorkeakoulu

- 1) Onko/ onko Sinulla ollut urkujensoiton perustason oppilaita
  - a. perustasolla 1
  - b. perustasolla 2
  - c. perustasolla 3
- 2) Onko/ onko Sinulla ollut oppilaita, joille urut ovat ensisoitin?
- 3) Mitä oppimateriaaleja olet perusopetuksessa käyttänyt?
- 4) Oletko soitattanut oppilaillasi sävelasteikkoja uruilla?
- 5) Oletko soitattanut oppilaillasi etydejä? Jos vastasit kyllä, niin minkälaisia?
- 6) Oletko itse laatinut oppimateriaalia? Jos, niin minkälaista?
- 7) Tunnetko/ oletko käyttänyt seuraavia urkukouluja ja minkälaisia kokemuksia niiden käyttöön liittyy?
  - a. Anne-Lise Lindberg Sjödin: Orgelpuls –Orgelskola för nybörjare
  - b. Björn Vidar Ulvedalen: Preludium Orgelskole
  - c. David Sanger: Play the Organ – A Beginner’s Tutor
  - d. Mats Åberg: Orgelskola
  - e. joku muu?
- 8) Tunnetko SML –Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry:n Urut Tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet (2005)-mallin?
  - a. oletko soveltanut sitä käytännössä?
  - b. jos et ole käyttänyt SML:n mallia, niin mikä malli on ollut käytössä?
  - c. tulisiko mielestäsi urkujensoiton tasosuoritusmallia jollakin tavalla kehittää? Miten?
  - d. Koetko tarpeelliseksi tasosuoritusmallin ankkuroitumisen ohjelmistoliitteen?

- 9) Minkälainen on ammatillinen peruskoulutuksesi?
- 10) Minkälainen pedagoginen koulutus sinulla on?
- 11) Koetko, että koulutustaustasi antaa sinulle riittävät valmiudet urkujensoiton opetukseen?
- a. alkeistasolla
  - b. perustasolla (pt 1-3)
  - c. opistotasolla (D)
  - d. ylemmillä tutkintotasolla (C-)
- 12) Minkälaista täydennyskoulutusta tai kursseja toivoisit järjestettävän?
- 13) Mitä muuta haluat sanoa?

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Arvoisa urkujensoiton opettaja

Opiskelen Turun Ammattikorkeakoulun Musiikkiakatemiassa urkujensoiton opettajaksi. Musiikkipedagogi (AMK) tutkintoon liittyvä opinnäytetyöni käsittelee urkujensoiton alkeis- ja perusopetuksen kysymyksiä.

Suomen musiikkioppilaitosten liiton (SML ry) ja Kirkkohallituksen yhteisen Urku auki! -hankkeen puitteissa on selvitetty urkujensoiton opetuksen tilannetta SML:n jäsen-yhdistyksissä ja seurakunnissa vuonna 2012. Tutkielmassani keskityn erityisesti niihin kysymyksiin, jotka Urku auki! -hankkeessa ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Kyselyn avulla pyrin kartoittamaan oppimateriaalien käyttöä ja siihen liittyviä kokemuksia, tutkintovaatimusten soveltamista ja mahdollisia kehittämistarpeita sekä opettajien kompetensseja ja täydennyskoulutustarpeita.

Tämä kysely on lähetetty kaikkien niiden SML:n jäsenoppilaitosten urkujensoitonopettajille, joissa järjestetään urkujensoiton opetusta kuluvan lukuvuoden aikana. Kyselytuloksia käsitellään tutkielmassa siten, että yksittäisiä opettajia tai oppilaitoksia koskevat tiedot eivät tule ilmi.

Opinnäytetyön ohjaajina toimivat opinnäytetyövastaava, lehtori Soili Lehtinen ja yliopettaja Vesa Kankaanpää Turun Ammattikorkeakoulusta.

Toivon, että vastaat kyselyyn 28.2. mennessä. Lomakkeen voi palauttaa joko sähköpostitse tai kirjeitse (yhteystiedot alla).

Vaivannäöstäsi kiittäen

Henri Sarametsä

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Arvoisa urkujensoiton opettaja

Opiskelen Turun Ammattikorkeakoulun Musiikkiakatemiassa urkujensoiton opettajaksi. Musiikkipedagogi (AMK) tutkintoon liittyvä opinnäytetyöni käsittelee urkujensoiton alkeis- ja perusopetuksen kysymyksiä.

Suomen musiikkioppilaitosten liiton (SML ry) ja Kirkkohallituksen yhteisen Urku auki! -hankkeen puitteissa on selvitetty urkujensoiton opetuksen tilannetta SML:n jäsen-yhdistyksissä ja seurakunnissa vuonna 2012. Tutkielmassani keskityn erityisesti niihin kysymyksiin, jotka Urku auki! -hankkeessa ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Kyselyn avulla pyrin kartoittamaan oppimateriaalien käyttöä ja siihen liittyviä kokemuksia, tutkintovaatimusten soveltamista ja mahdollisia kehittämistarpeita sekä opettajien kompetensseja ja täydennyskoulutustarpeita.

Helmikuun alkupuolella olet saanut oheisen kyselylomakkeen. Jos olet sen jo palauttanut, kiitän lämpimästi vaivannäöstäsi. Jos et ole vielä kyselyä ehtinyt palauttaa, toivon että voisit sen 7.3. mennessä tehdä. Tutkimustulosten luotettavuuden kannalta osallistumisesi kyselyyn on erittäin tärkeää. Lomakkeen voit palauttaa joko kirjeitse tai sähköisesti (yhteystiedot alla).

Tämä kysely on lähetetty kaikkien niiden SML:n jäsenoppilaitosten urkujensoitonopettajille, joissa järjestetään urkujensoiton opetusta kuluvan lukuvuoden aikana. Kyselytuloksia käsitellään tutkielmassa siten, että yksittäisiä opettajia tai oppilaitoksia koskevat tiedot eivät tule ilmi.

Opinnäytetyön ohjaajina toimivat opinnäytetyövastaava, lehtori Soili Lehtinen ja yliopettaja Vesa Kankaanpää Turun Ammattikorkeakoulusta.

Vaivannäöstäsi kiittäen

Henri Sarametsä

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Arvoisa urkujensoiton opettaja

Opiskelen Turun Ammattikorkeakoulun Musiikkiakatemiassa urkujensoiton opettajaksi. Musiikkipedagogi (AMK) tutkintoon liittyvä opinnäytetyöni käsittelee urkujensoiton alkeis- ja perusopetuksen kysymyksiä.

Suomen musiikkioppilaitosten liiton (SML ry) ja Kirkkohallituksen yhteisen Urku auki! -hankkeen puitteissa on selvitetty urkujensoiton opetuksen tilannetta SML:n jäsen-yhdistyksissä ja seurakunnissa vuonna 2012. Tutkielmassani keskityn erityisesti niihin kysymyksiin, jotka Urku auki! -hankkeessa ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Kyselyn avulla pyrin kartoittamaan oppimateriaalien käyttöä ja siihen liittyviä kokemuksia, tutkintovaatimusten soveltamista ja mahdollisia kehittämistarpeita sekä opettajien kompetensseja ja täydennyskoulutustarpeita.

Olet helmikuussa saanut oheisen kyselylomakkeen. Sinun osaltasi lomake on vielä palauttamatta. Tutkimustulosten luotettavuuden kannalta osallistumisesi kyselyyn on erittäin tärkeää. Tutkielma tulee hyödyttämään urkujensoiton alkeis- ja perustason opetuksen pedagogista kehittämistä maassamme. Toivonkin, että voisit palauttaa oheisen kyselylomakkeen joko kirjeitse tai sähköisesti (yhteystiedot alla).

Tämä kysely on lähetetty kaikkien niiden SML:n jäsenoppilaitosten urkujensoitonopettajille, joissa järjestetään urkujensoiton opetusta kuluvan lukuvuoden aikana. Kyselytuloksia käsitellään tutkielmassa siten, että yksittäisiä opettajia tai oppilaitoksia koskevat tiedot eivät tule ilmi.

Opinnäytetyön ohjaajina toimivat opinnäytetyövastaava, lehtori Soili Lehtinen ja yliopettaja Vesa Kankaanpää Turun Ammattikorkeakoulusta.

Mahdollisiin kysymyksiin vastaa tutkielman tekijä.

Vaivannäöstäsi kiittäen

Henri Sarametsä

Jokilaaksojen musiikkiopisto

URKUJENSOITON TASOSUORITUKSET

ESIPUHE

Jokilaaksojen musiikkiopistossa on ollut urkujensoiton opiskelijoita 1970 luvulta alkaen. Kanttorin ammattiopintoihin on päässyt parikymmentä oppilasta ja monet heistä ovat jo musiikkiopisto-opintojen aikana hoitaneet kanttorin tehtäviä alueen seurakunnissa.

Voidakseen omalta osaltaan vastata seurakuntien tarpeeseen kanttorien sijaisista Jokilaaksojen musiikkiopisto on tehostanut urkujensoiton opetusta hankkimalla kolmisormioiset digitaaliurut opetuskäyttöön ja hyväksymällä uudet tasosuoritusvaatimukset sekä solistista- että liturgista linjaa varten.

Urkujensoiton ohella oppilas saa perustasolla opetusta myös pianonsoitossa ja musiikkiopistotasolla laulussa.

OPINTOJEN ETENEMINEN

Jokilaaksojen musiikkiopisto 2008

Urkujensoitto

Perustaso

Soitinopinnot: Urut * perustaso Piano * osallistuminen	Yhteismusisointi: * vapaa säestys 1	Musiikin perusteet: * perustaso 1 * perustaso 2 * perustaso 3 * yleinen musiikkitieto
Perustason päättötodistus		

Musiikkiopistotaso

Soitin- ja lauluopinnot: Urut * musiikkiopistotaso Laulu * osallistuminen	Yhteismusisointi: * vapaa säestys 2	Musiikin perusteet: * säveltäminen * teoria * harmoniaoppi
Musiikkiopistotason päättötodistus		

Mahdolliset jatko- ja/tai ammattiopinnot

URKUJENSOITON TASOSUORITUSTEN SISÄLLÖT JA ARVIOINNIN PERUSTEET

Urkujensoiton opiskelun aloittaminen on tulosten puolesta järkevää aikaisintaan siinä vaiheessa, kun oppilas omaa pianonsoitossa perusasteen kolmannen tason taitoja tekniikan, kosketuksen ja musiikillisen ajattelun suhteen.

Urkujensoitossa artikulointi on syytä ottaa opiskelun kohteeksi jo ensimmäisestä tunnista alkaen. Kun oppilas saa opettajan soittamana kuulla barokkisävellyksiä artikuloituina ja legatossa, hän mieltyy heti elävämpään, siis artikuloituun musiikkiin. Oppilaan tekemä havainto antaa hänelle motivaatiota tavoitella omassa soitossaan elävää, ilmavaa ilmaisua artikulaation avulla.

Urkumusiikin toinen kulmakivi, romantiikan ajan musiikki, otetaan myös aivan alussa opiskelun kohteeksi, jotta oppilas oppii tyylinmukaista legatosoittoa ja joustavuutta pulssin toteutuksessa.

Mainitut kaksi soittotapaa ovat sekä solistisen- että liturgisen soiton keskeisiä elementtejä. Molemmilta tyylikausilta –barokin ja romantiikan – löytyy runsaasti sävellyksiä, jotka ovat mielenkiintoisia nuorekin soittajan kannalta.

Muita tärkeitä elementtejä urkujensoiton taidon rakentamisessa ovat soittotekniikan, hallintalaitteiden ja äänikertavalintojen (”rekistereaus”) opiskelu.

Liturgisella linjalla urkujensoiton opiskeluun kuuluu perehtyminen kirkollisten toimistusten musiikin erityispiirteisiin. Kirkkovuoden eri teemojen (esim. jouluku, paastonaika ja pääsiäinen) vaikutus sävellysten valintoihin ja rekistereaukseen saavat opetuksessa huomiota.

Urkujensoiton opiskelussa useimmille uusina haasteina tulevat mm. polyfonian hahmottaminen sekä kahden klaviatuurin ja jalkion samanaikainen soittaminen.

Tasokursseja on kaksi: perustaso ja musiikkiopistotaso. Perustason opinnot kestävät kahdesta kolmeen vuotea, musiikkiopistotasolla on saman pituinen aikatavoite. Tavoitteiden toteutuminen edellyttää ylempänä mainittuja taitoja pianonsoitossa. .

Tasosuoritusten sisällöt noudattavat vaativuudeltaan taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän tasoa.

Tasosuoritusvaatimusten ohjelmistot sisältävät molemmissa suuntautumisvaihtoehdoissa solistista- ja liturgista urkumusiikkia.

Oppilas voi tehdä joko solistisen- tai liturgispainotteisen tasosuorituksen tai molemmat

Liturgisesti painottuvassa perustason tasokurssissa oppilas esittää kolme urkusävellystä ja lautakunnan valinnan mukaan viidestä valmistetusta neliäänisestä koraalista kaksi ja osia yhdestä valmistetusta messun sävelmäsarjasta. Lisäksi prima vista – tehtävänä helppo neliääninen koraali jalkiota käyttäen.

Jalkiota käytetään pääsääntöisesti kaikissa urkusävellyksessä ja koraaleissa.

Asteikot, kolmisoinnut ja kadenssit soitetaan pianonsoiton opiskelun yhteydessä.

Musiikkiopistotason liturgisen linjan tasokurssissa oppilas soittaa kolme erityylistä urkusävellystä, jotka esitetään lautakunnalle erillisessä tilaisuudessa.

Suorituksen toisena osiona toisena ajankohtana oppilas hoitaa koko messun urkurin tehtävät joko lautakunnalle tai toimimalla urkurina seurakunnan päämessussa. Siinä yhteydessä urkusävellyksiä edustavat alkusoitto, meditaatiomusiikki, musiikki ehtoollisosion aikana ja päätössoitto. Mainituista vähintään kolme pitää esittää.

Messussa oppilaan tulee soittaa itse säveltämänsä alkusoitto ainakin yhteen virteen. Sävellys voi olla valmistettu tai improvisaatio. Yhdessä virren säestyksessä tulee käyttää omaa soinnutusta. Transponointitehtävänä yksi virsistä tulee säestää muussa kuin koraalikirjan sävellajissa. Messun virret oppilas saa viikkoa aikaisemmin. Messun muu musiikki valitaan sisältökohtaisin perustein ilman vaikeusastevaatimuksia.

Solistisessa perustason tasosuorituksessa oppilas esittää neljä sävellystä, joista vähintään kahden tulee olla barokin- ja vähintään yhden romantiikan tyylikaudelta.

Neljänneksi on suositeltavaa valita uudempi sävellys.

Jalkiota tulee käyttää pääsääntöisesti kaikissa sävellyksissä.

Prima vista- tehtävänä helppo neliääninen koraali tai helppo urkusävellys jalkiota käyttäen.

Solistisessa musiikkiopistotason tasosuorituksessa oppilas esittää viisi urkusävellystä, joista vähintään kahden tulee olla barokin- ja vähintään yhden romantiikan tyylikaudelta sekä uudempi teos.

Jalkiota tulee käyttää kaikissa sävellyksissä.

Prima vista – tehtävänä on perustason urkusävellys tai sen osa jalkiota käyttäen.

Urkurien perinteiseen tapaan oppilas voi soittaa kaikki sävellykset nuoteista

Sekä solististen-, että liturgispainotteisten tasokurssien suoritus- ja ohjelmistovaatimukset esitetään tarkemmin alempana.

Urkuoppilaaksi päästäkseen oppilaan on omattava pianonsoitossa perustason kolmannen tason valmiuksia soittotekniikassa ja tulkinnassa. Oppilas saa perustasolla opetusta myös pianonsoitossa ja musiikkiopistotasolla laulussa.

Asteikot, kolmisoinnut ja kadenssit soitetaan pianolla.

Tasosuoritukset pianonsoitossa ja laulussa ovat vapaaehtoisia.

Oppilas suorittaa perustasolla vapaassa säestyksessä pianolla tai uruilla ensimmäisen tasosuorituksen ja musiikkiopistotasolla toisen.

ARVIOINTI

Arvioinnin tehtävänä on tukea oppimista ja auttaa oppilasta asettamaan tavoitteita ja saavuttamaan niitä. Monipuoliseen, jatkuvaan arviointiin sisältyy kannustavia ja rakentavia palautteen antamisen tapoja sekä ohjausta itsearviointiin.

Arvosana – asteikko

Erinomainen	5
Kiitettävä	4
Hyvä	3
Tyydyttävä	2
Hyväksytty	1
Uusittava	

Suoritukset arvioidaan asteikolla 1-5 tai uusittava

Perustasolla arviointilautakunnassa on kaksi jäsentä ja musiikkiopistotason suorituksen arvioi kolmijäseninen lautakunta.

Oppilaalle annetaan suullinen palaute, johon voivat osallistua kaikki lautakunnan jäsenet. Lisäksi oppilas saa tiivistelmän arvioinnista kirjallisena.

PERUSTASO

YLEISET TAVOITTEET

Oppilas:

- kykenee ylläpitämään ja harjoittamaan soittotaitoaan itsenäisesti
- saa valmiuksia elinikäiseen musiikin harrastamiseen
- kykenee hahmottamaan harjoittelemiensa sävellysten musiikillisia rakenteita
- saa kokemusta esiintymistilanteista
- ottaa osaa yhteismusisointiin
- kykenee tulkitsemaan eri aikakausien musiikkia
- osaa säestää lauluja sointumerkeistä
- kuuntelee musiikkia, tutustuu oman musiikkiin sekä suomalaiseen musiikkikulttuuriin ja seuraa musiikkielämän tapahtumia muun muassa tiedotusvälineiden avulla sekä elävinä esityksinä
- saa tietoa ja ohjausta liturgisen musiikin erityispiirteistä
- saa valmiuksia tyylinmukaiseen artikulointiin ja fraseeraukseen.

SISÄLTÖ

- Soittotekniikan eri osa-alueita harjoitettavia etydejä ja etydinomaisia sävellyksiä urkukoulusta ja muista lähteistä erityispiirteensä jalkioharjoitukset.
- Asteikkoja murtokolmisointuineen ja kadensseineen pääsääntöisesti pianolla.
- Teoksia, jotka edustavat eri aikakausia barokista nykyaikaan.
- Muotorakenteeltaan, tempoltaan ja tunnelmaisultaan erilaisia sävellyksiä.
- Virsi- ja laulusäestyksiä ja yksi messun sävelmäsarja.
- Prima vista – soittoa.
- Yhteismusisointia.
- Säestämistä sointumerkeistä ja melodian soinnuttamista.
- Kahden klaviatuurin ja jalkion samanaikainen soittaminen.
- Transponointia.
- Säveltämistä ja improvisointia mahdollisuuksien mukaan.
- Pianonsoiton opiskelua.
- Vapaan säestyksen opiskelua.
- Messuun ja muuhun liturgiseen musiikkiin liittyvien sisältöasioiden opiskelua.

OHJELMISTOLIITE

Ohjelmiston vaikeusasteen suhteen pidetään perustasolla suositeltavana Sibelius-Akatemian ohjelmistoliitteen Urkujensoitto 1:n (5A20) noudattamista.

OHJELMISTO JA SUORITUS PERUSTASOLLA

SOLISTINEN LINJA

Ohjelmisto

Teosten tulee pääsääntöisesti edustaa varsinaista urkukirjallisuutta.

Jalkiota tulee pääsääntöisesti käyttää kaikissa sävellyksissä.

- 1) Barokin mestareiden vapaita sävellyksiä, urkukoraaleja ja/tai sarjojen osia yht. 3.
- 2) J.S.Bachin vapaita sävellyksiä, urkukoraaleja ja/tai partitojen osia yhteensä 4.
- 3) Romantiikan ja uudemman tyylin sävellyksiä yhteensä 4.
- 4) Virsien ja messusävelmien opiskelua.
- 5) Pianonsoiton opiskelua ilman tasosuoritusvaatimusta.
- 6) Vapaan säestyksen opiskelua.
- 7) Helppoja transponointitehtäviä.

Suoritus

- Yksi sävellys kohdasta 1
- Yksi J.S. Bachin sävellys
- Yksi romantiikan- tai uudemman tyylin sävellys
- Yksi vapaasti valittava sävellys, joka on ilmaisultaan erilainen kuin muut

Prima vista – tehtävänä helppo neliääninen virsi tai helppo urkusävellys jalkiota käyttäen.

Täsmennys:

Kohdista 1 ja 2 valituista sävellyksistä toisen tulee olla koraali ja toisen vapaa.

J.S.Bachin vapaana sävellyksenä voidaan esittää joku preludi ja fuuga kokoelmasta Kahdeksan pientä preludia ja fuugaa tai Bachin tahi toisen barokin mestarin vastaavan tasoinen sävellys. Esimerkiksi seuraavat teokset kokoelmasta Freie orgelstücke alter meister (Band II , Bärenreiter-Ausgabe 5478) soveltuvat: J.C.Simon: Preludi ja fuuga D-duuri, J.Krieger: Preludio ja Ricercar d-molli, J.G.Walther: Preludio d-molli.

Perustason päättötodistus edellyttää lisäksi vapaan säestyksen perustaso 1:n suoritusta pianolla tai uruilla .

LITURGINEN LINJA

Urkusävellysten ohjelmiston ja esitettävän ohjelman tasovaatimukset ovat samat kuin solistisella linjalla.

Ohjelmisto

Teosten tulee pääsääntöisesti edustaa varsinaista urkukirjallisuutta. Jalkiota tulee pääsääntöisesti käyttää kaikissa sävellyksissä.

- 1) Barokin mestareiden vapaita sävellyksiä, urkukoraaleja ja/tai sarjojen osia yht. 3.
- 2) J.S.Bachin vapaita sävellyksiä, urkukoraaleja ja sarjojen osia yhteensä 4.
- 3) Romantiikan ja uudemman tyylin sävellyksiä yhteensä 3.
- 4) Virsien ja messusävelmien opiskelua. Valmistetaan suoritusta varten 5 virren säestystä ja messun yksi sävelmäsarja.
- 5) Pianonsoiton opiskelua.
- 6) Vapaan säestyksen opiskelua.
- 7) Transponointia.

Suoritus

- Yksi sävellys kohdasta 1.
- Yksi J.S.Bachin sävellys
- Yksi romantiikan tyylin sävellys
- Kaksi neliäänistä virren säestystä jalkiota käyttäen lautakunnan valinnan mukaan viidestä valmistetusta virrestä, jotka ovat keskenään eri sävellajeissa.
- Messun osia lautakunnan valinnan mukaan yhdestä messun sävelmäsarjasta.

Prima vista – tehtävänä helppo neliääninen virsi jalkiota käyttäen.

Täsmennys:

Kohdista 1 ja 2 valituista sävellyksistä toisen tulee olla koraali ja toisen vapaa.

J.S.Bachin vapaana sävellyksenä voidaan esittää joku preludi ja fuuga kokoelmasta Kahdeksan pientä preludia ja fuugaa tai Bachin tahi toisen barokin mestarin vastaavan tasoinen sävellys. Esimerkiksi seuraavat teokset kokoelmasta Freie orgelstücke alter meister (Band II, Bärenreiter – Ausgabe 5478) soveltuvat: J.C.Simon: Preludi ja fuuga D-duuri, J.Krieger: Preludio ja Ricercar d-molli ja J.G.Walther: Preludio d-molli.

Perusasteen päättötodistus edellyttää lisäksi vapaan säestyksen perustaso 1:n suoritusta pianolla tai uruilla.

MUSIIKKIOPISTOTASO

YLEISET TAVOITTEET

Oppilas:

- saa valmiuksia jatko-opintoihin sekä elinikäiseen musiikin harrastamiseen
- saa valmiuksia teosten itsenäiseen harjoittamiseen
- kykenee hyödyntämään opittuja tietoja ja taitoja soitossaan
- tutustuu aikamme urkumusiikkiin
- kykenee soittamaan ulkoa, mutta voi soittaa kaikki sävellykset nuotista urkureiden perinteen mukaisesti
- kykenee hahmottamaan musiikillisia kokonaisuuksia
- kehittää edelleen urkujensoiton vaatiman tekniikan erityispiirteiden hallintaa
- saa kokemusta esiintymisistä ja yhteismusisoinnista
- kykenee tulkitsemaan eri tyylikausien musiikkia
- kuuntelee konserttiesityksiä ja äänitteitä
- tutustuu oman aikansa musiikkiin ja suomalaiseen musiikkikulttuuriin ja seuraa musiikkielämän tapahtumia
- kehittää improvisointi- ja sävellystaitoja omista lähtökohdistaan
- oppii tunnistamaan ja toteuttamaan soitossaan liturgisen- ja solistisen urkumusiikin erityispiirteitä

SISÄLTÖ

- Urkujensoitolle ominaisia sävellyksiä ja harjoitteita.
- Teoksia, jotka edustavat eri aikakausia, eri tyyliä ja –muotorakenteita, tempoltaan ja tunneilmaisultaan erilaisia sävellyksiä.
- Suomalaista musiikkia.
- Aikamme musiikkia.
- Prima vista-soittoa.
- Yhteismusisointia.
- Säestämistä sointumerkeistä, yksiäänisistä nuoteista ja korvakuulolta.
- Musiikin säveltämistä, improvisointia, soinnuttamista ja transponointia mahdollisuuksien mukaan.
- Liturgisella linjalla lauluopintoja ilman tasosuoritusvaatimusta.
- Solistisella linjalla piano-opintoja ilman tasosuoritusvaatimusta.

OHJELMISTOLIITE

Ohjelmiston vaikeusasteen suhteen pidetään suositeltavana musiikkiopistotasolla Sibelius- Akatemian ohjelmistoliitteen Urkujensoitto 2 (5A11) noudattamista.

OHJELMISTO JA SUORITUS MUSIIKKIOPISTOTASOLLA

SOLISTINEN LINJA

Ohjelmisto

Teosten tulee pääsääntöisesti edustaa varsinaista urkukirjallisuutta. Jalkiota tulee pääsääntöisesti käyttää kaikissa sävellyksissä.

- 1) Barokin mestareiden vapaita sävellyksiä, urkukoraaleja ja/tai sarjojen osia yhteensä 4.
- 2) J.S.Bachin vapaita sävellyksiä yhteensä 2, joista vähintään toisen on oltava preludi ja fuuga (esim. c-molli) tai vastaavan tasoinen fuuga (esim. g-molli tai h-molli)
- 3) J.S.Bachin urkukoraaleja 4.
- 4) Romantiikan ja uudemman tyylin sävellyksiä yhteensä 3.
- 5) Pianonsoiton opiskelua ilman tasosuoritusvaatimusta.
- 6) Vapaan säestyksen opiskelua.
- 7) Transponointia.

Suoritus

- Yksi sävellys kohdasta 1
- Yksi sävellys kohdasta 2
- Yksi sävellys kohdasta 3
- Yksi sävellys kohdasta 4
- Yksi sävellys vapaavalintaisesti kohdista 1-4 tai oma sävellys.

Prima vista – tehtävänä vaikeampi neliääninen koraali tai urkusävellys, joka edustaa vaikeusasteeltaan perustaso.

Musiikkiopistoasteen päättötodistus edellyttää sekä solistisella- että liturgisella linjalla lisäksi vapaan säestyksen perustaso 2:n suoritusta pianolla tai uruilla.

LITURGINEN LINJA

Ohjelmisto

Solististen sävellysten osalta ohjelmiston ja ohjelman vaikeusasteen vaatimukset ovat samat kuin solistisella linjalla.

- 1) Barokin mestareiden vapaita sävellyksiä – preludeita ja fuugia, fuugia, fantasioita, voluntareja, koraalipartitojen tai sarjojen osia tahi toccatoja - yhteensä 3, joista ainakin yhden tulee olla J.S. Bachin preludi ja fuuga tai vastaavan tasoinen Bachin fuuga.
- 2) Barokin mestareiden urkukoraaleja 5, joista ainakin 3 J.S.Bachin teoksesta Orgelbüchlein.
- 3) Romantiikan ja uudemman tyylin teoksia yhteensä 3.
- 4) Virsisäestyksiä.
- 5) Messun yksi sävelmäsarja
- 6) Virsien alkusoittojen säveltämistä ja improvisoimista.
- 7) Virsien transponointia.
- 8) Messun alku- ja loppusoittoja sekä meditaatiomusiikkia.
- 9) Laulun opiskelua ilman tasosuoritusvaatimusta.

Suoritus / solistinen osio.

- Yksi sävellys kohdasta 1.
- Yksi sävellys kohdasta 2.
- Yksi sävellys kohdasta 3.

Prima vista – tehtävänä vaikeampi virsisäestys koraalikirjasta tai urkusävellys jalkiota käyttäen.

Täsmennys:

Kohdista 1-2 pitää esittää ainakin yksi J.S.Bachin sävellys.

Suoritus / liturginen osio.

Liturginen osio suoritetaan eri ajankohtana kuin solistinen osio. Urkurin tehtävien hoitaminen lautakunnalle tai ev. lut. seurakunnan messussa.

Virret urkuri saa viikkoa aikaisemmin. Muun musiikin urkuri valitsee yhdessä opettajan kanssa. Musiikin valinta tehdään messun lähtökohdista käsin ilman vaikeusasteen määrittelyä.

Urkurin tulee soittaa yksi virsi tai messusävelmistön osio muussa kuin merkityssä sävel-lajissa. Yhteen virteen hänen tulee säveltää tai improvisoida alkusoitto.

Yhdessä virressä tulee käyttää omaa soinnutusta.

Äänenannot liturgille annetaan improvisoiden.

Messun alkusoitto voi olla vapaa tai alkuvirteen sävelletty. Sama koskee päätössoittoa. Mainittujen lisäksi on soitettava meditaatiomusiikki tekstien välissä tai ehtoollisosiossa. Kaikissa mainituissa vapaissa soitteissa voi olla yhteismusisointia soittajan, laulajan tai kuoron kanssa.